

Володимир Босий

Монтреал Під Знаком України

(Опис Приняття Гетьманського Сина Данила в Монреалі
в днях від 27.XI. до 3.XII. 1937.)

The Visit of the
HEIR TO THE THRONE (HETMANSHIP) OF THE UKRAINE
HIS HIGHNESS HETMANYCH DANYLO SKOROPADSKY
in Montreal in 1937—1938
(by: Walter J. Bossy)

Toronto, Ont., May 1938 — "Ukrainian Toiler" Publishing Co.

Presented to the

LIBRARIES *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

by

Dr. J.R. Wynnycky

Володимир Босий

Монтреал Під Знаком України

(Опис Приняття Гетьманського Сина Данила в Монреалі
в днях від 27.XI. до 3.XII. 1937.)

The Visit of the
HEIR TO THE THRONE (HETMANSHIP) OF THE UKRAINE
HIS HIGHNESS HETMANYCH DANYLO SKOROPADSKY
in Montreal in 1937—1938
(by: Walter J. Bossy)

Накладом Видавництва "Український Робітник" в Торонті, Онт.
в Травні 1938 р.

Відбито у 1000 примірниках для Канади
Гетьманським Організаціям дозволяється
передрук без змін.

Вельможний Пан Гетьманич Данило Скоропадський народився дня 13. Лютого 1904 року (по старому стилю дня 31-го Січня 1904 р.) в Петербурзі. Учився в Клясичній Гімназії в Петербурзі, а за Гетьманської Влади в 1918 році в Українській Гімназії Науменка в Києві. Свої гімназійні студії закінчив з відзначенням в році 1922 у Лозанні в Швейцарії. У 1928 році закінчив свої довгі студії на Політехніці в Шарльотенбурзі біля Берліна в Німеччині і став дипломованим інженіром. Як інженір працював поперх чотири роки у славних заводах Сіменса і Гальске в Німеччині. Від року 1932 працює активно в Гетьманській Управі допомагаючи Свому Батькові Йх Світлости Ясновельможному Пану Гетьманові Павлу у ділі Визволення України. З волі Свого Батька перебуває від літа 1937 між Українцями в Сполучених Штатах і Канаді. Всі національно-думаючі Українці в Північній Америці вітають і гостять Його як Престолонаслідника України.

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

ПРОМОВА М. ГЕТЬМАНА

(Виглошена на Листопадовім Концерті під Покровом В. П. Гетьманича декл 28. XI. 1937. в українській гр. кат. салі на Фронтенку в Монреалі)

Ваша Світлосте, Вельможний Пане Гетьманичу,
 Преподобні Отці Духовні,
 Достойна Старшино Союза Гетьманців Державників, — Ок-
 ружна й Кошова, — Члени й Членкині,
 Шановна Українська Громадо!

Великий у нас сьогодні день: перший раз в історії України нащадок Гетьманського Роду, Син Гетьмана України, прибув на американський континент, а ми є свідками тої події й вітаємо його між нами (буря оплесків і окликів “слава”!).

Бачу радість у ваших очах; у деяких тільки цікавість, що вірю, невдовзі переміниться в інше почуття... Гетьман!.. Кого з українських патріотів не електризує те слово?!.. Син Гетьмана... між нами! (оплески).

Для одних ця подія — це нагорода за їхню довгу тяжку організаційну працю; для других — це влиття струму нової енергії в їхні українські душі; для третіх — невірних Томів — це нагода переконатися про те все, що їм завжди говорили гетьманці, а чому вони, під впливом інших, вірити не хотіли. Гетьман!.. Прадідна слава — наша слава!.. Син Гетьмана — наш Гість!

І коли до нас невдєзі промовить Він, Син, майбутній Володар Незалежної Соборної України, тоді не тільки його Світла Особа до нас промовляти буде. Його устами промовлять до нас прадіди наші з могил високих розсипаних по стенах наших, рідних, святих. Душа наша відчує брязкіт козацької зброї з під Жовтих Вод, Москви, Замостя, Відня, Царгороду; відчує гомін бою з Поляками, Москалями, Турками, Татарями — коли то прадіди наші своїми грудьми Європу перед дикими азійськими ордами захищали, коли то вони з Гетьманом Сагайдачним Москву облягали, коли Відень від турецької навали спасали, коли то вони, по наказу Великого Гетьмана Богдана, разом з шведським королем і семигородським князем Польщу четвертувати ходили; коли то Венеція далека й Франція й Німеччина блищі їх ласки запобігали. Усе відчує душа наша, коли до нас промо-

вить оцей Нашадск Гетьманський, віднога Українського Дуба. — традиції нашої.

Значить, ми **не** безбатченки. Значить, ми **не** сьогоднішні; **не** знайдені випадково на шляху проходимці. Значить, ми нарід давний, що гремів колись і ще греміти буде своєю славою по світі! — (оплески).

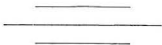
Особою нашого Світлого Гостя звязались ми сьогодні з Батьківщиною нашою, де кости прадідів наших, де в муках гартується сьогоднішнє покоління, де вільно й незалежно жити буде будуче покоління — а може ще й ми?

І чому те поняття, те магічне слово “гетьман” так електризує душу Українця? — А, бо воно наше, потом і кровю створене; наше й тільки наше — не підроблене! — не підшахроване чужою політурою! — своє, рідне!

Нераз питають нас чужинці: “А де ваш Центр?” А ми стурбовані, не знаємо, що їм відповісти. Резгубились ми в пошуках за ним. — Шукали того, що в душах своїх носили й носимо.

Між нами Представник нашого згконного, не видуманого, з Української Землі ввісшого, органічного, Богом даного Центру! — (бура оплесків).

Ваша Світлосте, Вельможний Пане Гетьманичу! — Витаємо Вас! По нашому прадідньому, козацькому звичаю бємо чолом перед Вами. Витаючи Вас кличемо: Гетьманичеві України — Слава! — (стихийний ентузіязм, оклики “слава”, народ встає гукаючи).

ВСТУП

До тріумфального побуту Гетьманського Сина-Їх Світлости Вельможного Пана Гетьманича Данила Скоропадського в Північній Америці прилучилася і канадійська Метрополія місто Монреал. Шановним Читачам треба зараз тут на вступі нагадати, що Монреал числить оден міліон і двіста тисяч населення. В тім числі 800 тисяч Французів-католиків, 200 тисяч Англіїців-протестантів, 100 тисяч Англіїців-католиків і 100 тисяч чужинців. Українців в тім місті начисляється 8-10 тисяч душ. Поділені вони як скрізь релігійно і політично на кілька таборів. Але в той історичний момент, за виїмком лише деяких найбільш засліплених лідерів, ціла маса українства монреальського брала спільно участь у привітах Гетьманського Сина, хоч всі виступи Їх Світлости у Монреалі відбувалися в одній із українських католицьких заль. І це власне, що монреальські Українці на той час забули всі упередження до себе, і тисячею брали участь в залі — може декотрим немилій — свідчить, що сєть ще у нас Сила, що вміє нас зривати і обєднувати — **ГЕТЬ-МАН!**

ОБЄДНАЛИСЬ!

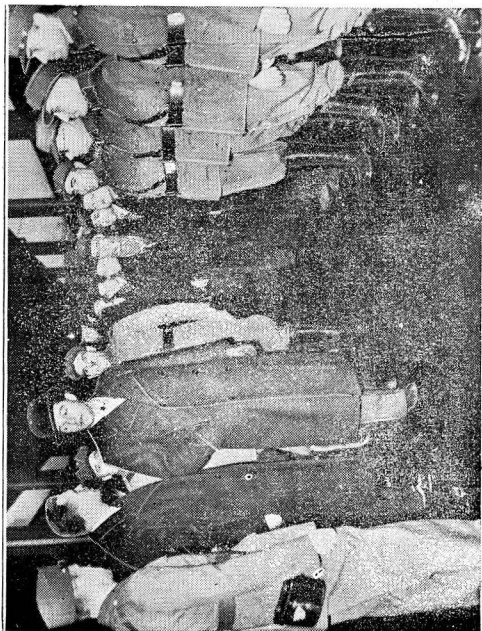
Для прийяття Гетьманського Сина монреальські Українці приготовлялися всего дві неділі. Всім орудував місцевий Союз Гетьманців Державників з Округним Огаманом Д. Кійком на чолі. Властиво, офіційно говорячи — Округ цей запросив Вельможного Пана Гетьманича до Монреалю і до Округа СГД. В.ІІ. Гетьманич приїхав на відвідини. З Командою Округа кооперували для прийяття Високого Гостя місцеві оо. Василяне і подав ляюча більшість Укр. Товариств і Організацій в Монреалі. О таку кооперацію в тій цілі просила Команда Округа заздалєгідь листами всі Укр. Товариства в Монреалі, за виїмком комуністичних. І треба тут явно признати, що рядове членство запрошених Товариств в деяких випадках навіть понад голови своїх лідерів в прийяттю Гетьманського Сина в Монреалі, не лише брало участь, але й кооперувало з тими, що прийяттям орудували. Це особливо відноситься до молоді, яка тут в Монреалі поставилася до свого “Прииса” надснопдієано сердечно. Честь їй!

ПРИЇЗД

Їх Світлість Вельможний Пан Гетьманич Данило приїхав до Монтреалю в товаристві Свого тимчасового ад'ютанта ВП. Пана Головного Обозного Союзу Гетьманц в Державників Канади. Михайла Гетьмана. Оба Вони прибули до Монтреалю з Оттави в суботу рано дня 27-го листопада о год. 10.30 перед полуднем. На "Бонавентюр" стації привитали Їх Світлість: П. Володимир Босий ім'ям Українців Монтреалю, а п. А. А. Гарднер представник "Сіенара" іменем Канадійців. Іменем Союзу Гетьманців Державників в Монтреалі витав на стації Їх Світлість коротким військовим рапортом Окружний Отаман. Бувший СС.Т. Олійник скомадував почесною четою в одностроях січових на "Позір!" — в "Право Глянь!" — Гетьманський Син звитав шись зі Старшиною, перейшов здовж ряду Своеї гвардії тут за океаном. В тім моменті 9 кореспондентів місцевих газет працювало над знімками для своїх видань. Сцену привіту оточило кілька десятків людей — своїх і чужих — помимо того, що ані час, ані місце приїзду не було оповіщуване. Усміхаючись до репертерів, що "приїму панів в Себе по пол. о год. 3-ій на інтерв'ю" Син Гетьмана України перейшов в оточенню гвардії і свити до готелю "Квінс", при тій же стації, і так став Гостем Монтреалю.

ПЕРШЕ ПРИНЯТТЯ

Перше зіткнення Вельможного Пана Гетьманича з визначними достойниками на монтреальськiм ґрунті мало місце тогож самого вечера (в суботу 27-го листопада) на формальнім і приватнім прийнятті в хаті панства Володимира і Марії Босих. На цьому прийнятті було 18 чужинців, в тім числі були: репрезентант майора міста, репрезентант місцевого Архієпископа, міністер Квебеку, професор англ. університету, шефи кількох державних місцевих і провінціальних інституцій та інші репрезентанти тої Метрополії. Майстром Церемонії служив п. Едвард Ля Пер лідер Ліги Клясократів Канади. Як було прошено — точно о год. 8.15 вечером приїхав Вельможний Пан Гетьманич в товаристві панів А.А. Гардінера і Перен'а. Світлого Гостя привитав господар дому п. В. Босий, який по черзі представив Гетьманському Синові свою дружину і п. Е. ЛяПера. Останній запросив Їх Світлість до салюну де на тлі українського килима удекорованого в горі Тризубом стояло приготоване для Їх Світ-

В.П. Гетьманч у Монреалі — Почесна варта СГД і народ вітають українського Престолонаслідника на станії в Монреалі, зараз по приїзді валки. З ліва на право: гол. обозний СГД. Мих. Гетьман, адютант Йх Світлости; Вол. Босий, інспектор чужинецьких шкіл Монреалу; В.П. Гетьманч Данило. Позалі: Д. Кійко, окружний отаман V. округу СГД. і Т. Олійник, командант почесної чети (з „Монреал Стар”)

лости почесне крісло. Пан ЛяПер представляє Їх Світлости гостей й розміщує їх. Вельможний Пан Гетьманич зовсім природний і спокійний. Певний Себе розкидає до представлених йому гостей по пару слів, то по англійськи, то по французьки. Повний достоїнства, відразу уймає Собі всіх присутних. То видко відразу по лицях. Загальне задоволення. Центром Син Гетьмана — всіх очі звернені на Нього. Зачинається вечер в життю господаря дому чи не найважнійший...

Дружина п. Босого впроваджує до сальону пятеро найстарших дітей Панства Босих. Богдан літ 15, Любов 13, Ігор 11, Володимир 9, Тетяна 8. Всі стають півколом, лицем до Їх Світлости. Найстарший син Богдан промовляє по англійськи і просить Їх Світлість дозволити родженому вже в Канаді Ігореві докінчити його промову по українськи. Ігор продовжує: “Ваша Світлість Вельможний Пане Гетьманичу — наш татко і мамця багато розказують нам про Україну і про Гетьманів. Розказували і про Вашої Світлости Тата Ясновельможного Пана Гетьмана Павла і про Вас, Ваша Світлість, — як про нашого “Принс оф Велса”, але ми Вас ніколи не бачили. А тепер бачимо Вашу Світлість нашими очима й дуже тїшимся, що можемо Вас бачити в нашій хаті. Ми тут написали великого листа до Вашої Світлости і просимо нашого татка, щоб тут його перечитав, бо ми всі той лист до Вашої Світлости підписали”. П. Босий відчитує великий пергаментовий лист, який звучить:

“Ваша Світлосте Вельможний Пане Гетьманичу:

Удстоївши Вашою Світлюю присутністю наш скромний Дім цього дня і року Божого тут у тій Канадійській Метрополії — ми сини й доньки Володимира й Марії Босого — роджені і приналежні уже до краю цієї Бритійської Корони складаємо ось тут подяку не лише Всевишньому, що зволив нас наділити такою честю ектати в себе Українського Престолонаслідника — але й дякуємо Їх Світлости Ясновельможному Пану Гетьманові Батькові Вашої Світлости, що післав Вашу Вельможність в таку далеку Чужину розрадити і скріпити сили наші і ряди стужених за Україною Батьків наших.

Клонимо низько голови перед Вашою Світлістю і особливо дякуючи Вам Вельможний Пане Гетьманичу наш за зроблену нам велику і незаслужену почесність бути Гостем в хаті Батьків наших цього вечора. — Ми всі тут власноручно підписані заявляємо перед Вашим Світлим, розумним і добрим Лицем нашу горячу любов і відданість Україні і Її славній Гетьманській

Династії Скоропадських і обіцюємо цю заяву нашу тут же урочисто і при свідках високих Вашій Світлости вручену — з ро-да в рід наш переказувати і додержувати, що нам Боже допомо-жи. Амінь”.

П. Босий пояснює присутнім в англійській мові зміст адреси і передає її найстаршій донечці Любці, яка знов же підходить до Їх Світлости — передає до Їх рук адресу і просить у фран-цузькій мові, щоб Вельможний Пан Гетьманич перевезли цю заяву до Європи й показали її Ясновельможному Пану Геть-манові.

Їх Світлість витаються з дітьми і дякують по черзі в таких мовах, в яких вони до них промовляли. Діти співають: “Піде-мо борстись в імя Христа Пана за Українську Державу і Пана Гетьмана” і з глибоким поклоном відходять. Найважлиша цере-монія цього вечора закінчена. Приходить черга на пана Тоаст-майстра.

Тоастмайстром був п. ЛяПер. Говорить про Україну як її істо-рик. Говорить коротко, але до річи. Зачав від Норман — зда-валося, що кінця треба буде довго ждати — а він тимчасом не звичайно ядрено перейшов нашу долю епохами в самій есенції аж дійшов до Гетьманського Роду Скоропадських, на яких здо-ровля і побідність просив вихилити перші чарки.

Опісля пішла дискусія зовсім свободна. Присутні ставили Гетьманському Синові різні запити і висловлювали свої погля-ди на Україну. Врешті всі відчули, що Вельможний Пан Геть-манич бажає забрати слово. Все замовкло. Сидячи, Їх Світ-лість зачав. Говорив наперед по англійськи 16 минут а відтак перейшов на французьку мову, якою закінчив. Ціла промова тревала 36 минут. Вельможний Пан Гетьманич відповідав на-перед на тоаст, дякував гостям за ввічливість і симпатії до на-шої справи і пояснював далі Українську Проблему у світі сучасних подій, попереджуючи коротко історією України до 1918, і від 1918 до нині.

Після цієї такби мовити програмової промови Їх Світлости, господиня дому запросила Гостей до їдальні на перекуску, де по вичерпанні коротких промов майже кожним з учасників і по многолітствіях для Гетьманського Сина, Вельможний Пан Гетьманич підніс тоаст на здоров'я і могутність Їх Світлости Короля Юрія VI. Спільним співом “Гад Сейв да Кінг” закінче-но цей перший в Монреалі виступ Гетьманського Сина.

НЕДІЛЯ, ДНЯ 23-го ЛИСТОПАДА, 1937. св. Служба Божа.

Їх Світлість Вельможний Пан Гетьманич зачав Свої офіц. виступи між Українцями в Монтреалі Св. Службою Божою в місцевій церкві оо. Василян. Вже біля 8 год. рано коло церкви товпилися сотні народу: католики, православні і такі що їх в жадній церкві не видно. Церква була удекорована, а на зовні повішали на ній два прапори: британський і український.

Точно о год. 10.30 рано — коли мала розпочатися Сл. Божа — надіхав В. П. Гетьманич і супроводжений Своєю Свитою перейшов поміж два ряди уніформованих Січовиків перед Тетрапод. В церкві затихло все, хоч маком сій. Син Гетьмана цілує хрест на Тетраподі — переходить на призначене місце — по правому боці престела, здимає плащ і клякає. Хреститься. На род паде собі на вколішки. Схвилювання загальне. Впреп. о. А. Трух розпочинає Велику Співану Службу Божу. Хор під батутєю п. Дідуха співає дуже добре. Понад тисячу людей в церкві пошраєть очима Гетьманського Сина. А Він, відповідно до місць в нашій Літургії то клячить, то встає, то сідає. Нарід його бачить знаменито, і дивується, що такий “Пан”, Син Володаря України, складає руки до мольби як вони, і хреститься, як вони і клякає як вони і що цікаве — все як на команду — ссорше всіх і не змиляє, знає все, що і коли має робити. . . Часами змилять інші а не Він, що має правити 40 мільонами. . .

Проповідь. Той самий о. А. Трух. Тема: Відношення католика до свого народу. Місіонар всім відомий. Мало того, що він бесідник, не чутливий бесідник, він в 1917 році з 17 Стрільцями надобувся живцем з великого бою під Потуторами і може вже тоді жертвувався Богу, хто там це знає. А в 1918 році той самий місіонар — тоді Пан Поручник УСС. Андрій Трух їздив з дорученням Уряду до Правителя України, Батька того, що тепер лицем звернений до него — жде скромно перед престолом, проповіді. . . Отець Трух вміє говорити і знає що, та як говорити. А тут, то вже говорив повним серцем. І навчив своїх людей, що “хто не любить свого народу і хто не шанує свого проводу той тяжко грішить; грішить так, як би діти не злюбили власного дому і не шанували свого статочного Батька”. . . Проповідь закінчена, Сл. Божа продовжується, Син Гетьмана молиться. При кінці — суплікація до Найсвятіших Тайн. Наша церква ще ніколи не чула так ревного співу “О Ісусе, О Маріє”. То співав

український емігрант тисячі миль і десятки літ від рідних земель. . . Співав разом з Сином Гетьмана України, що зайшов до його церкви на чужині. . . Священик благословить Найсвятішими Тайнами Його, нарід, а потім ще один спів **БОЖЕ ВЕЛИКИЙ ЄДИНИЙ**" і всі знов навколішках.

Син Гетьмана одягає плащ і виходить з церкви ледви помітно клонючи то на ліво, то на право голову. Він витає людей. Хоче їм сказати: так, я син Вашого Гетьмана між вами, нині вечер буду промовляти до вас. . . Люде як замуровані, не вірять собі, чи це на яві, чи дійсність. Його вже нема, Він перший вийшов в оточенні свого Товариства і не задержався під церквою "закурити папіроску". Він пішов прямо до оо. Василян з візитом, як було в програмі. А народ Його шукає очима. Де Він?

НА ОБІДІ В ОО. ВАСИЛЯН

В монастирі оо. Василян витає Світлого Гостя Впреп. о. Ігумен Йосафат Тимочко: "Витаємо, витаємо Вашу Світлість; слава Богу, що дає нагоду Вас бачити — просимо Гостей до сальону". Їх Світлість входять до сальону і тут перший раз в життю пізнаються зі славним отцем Жаном. "А, так, розповідав мені Батько про Вашу цінну дипломатичну працю для України" — витав Вельможний Гетьманч зустрів з о. Жаном. О. Ігумен просить на обід. Присутні: Впреп. отці: Тимочко, Трух і Жан; адютант п. Гол. Обозний СГД. Михайло Гетьман, Окружний Отаман Д. Кійко і В. Босий. Січовик в однострою п. Потєпа подає до стола. В часі обіду пливе свобідна розмова. Ніхто не сміє горити за довго, ні питати за сміло. Всі здержливі. Вельможний Гість цікавиться вечірною програмою і розказує коротко Свої вражіння з Америки, а тимчасом при дверях того ж монастиря гвардія в одностроях, тримає почесну варту, а над будинком вітер тріпоче прапорами. Хтось із смілих пробує отворити монастирські двері — гвардист відповідає: "Не можна, тут **СИН ГЕТЬМАНА ТЕПЕР ОБІДАЄ**". . .

ПАНАХИДА ЗА БОРЦІВ

А ось Він. . . Знову схвильовання. Більше як рано, бо й на стрій поважніший. Цеж вечір: Молебень і Листопадова Панахида в тій самій церкві. Там, де рано стояв Тетрапод, — тепер стоїть могила з хрестом, а на хресті слова: "ТИМ, ШО ВПАЛИ ЗА ВОЛЮ". Але тіж самі сотки народу, та сама гвардія і. . . Він, Син Гетьмана. Знову біля престола на спеціальнім кріслі — а по обох боках біля Него — адютант і Окружний Отаман.

Над головою Гостя прапор Гетьманської Гвардії в Канаді — його золоті букви читає кожний: БОГ, ГЕТЬМАН, УКРАЇНА.... А о. Трух знов править. Але тим разом в него чорні ризи; священник в сточені гетьманців править над могилою. А в головах тої могилки два прапори в руках гвардистів, стоять на позір, як мур. Священик закінчує: “Сотворім Вічну Пам’ять” — в цей мент (а був це момент, якого очевидці не забудуть до смерти), встає пан адютант і подає вінець Їх Світлости. Гетьманський Син іде з найбільшим достоїнством перед могилку — прикладає і складає мовчки вінець ТИМ ЩО ВПАЛИ ЗА ВОЛЮ — а рівночасно гвардисти похилили два прапори над могилою. Орхестра заграла “ВИДИШ БРАТЕ МІЙ” — а в церкві почулось хлипання українських жінок. А певне плакали і чоловіки, бо був це момент, що сильно вражав душу. Вже затихли останні звуки орхестри, як ВІН поважно і мовчки виходить знову в сточенні з церкви. Що тоді думав Син Гетьмана нашого? Чи не про тих 8 мільонів українців, що їх замучили червоні кати? . . . А може Він чув про того галицького в’єстуну, що покалічений гранатою під Жмеринкою на Поділлі сказав свому четареві: “Пане Четар, це ніщо, хай живе Україна!” . . . і з тими словами замовк навіки. . . Може думав Гетьманич про того галицького героя, а імя їх легіон. А коли цілком затихли звуки “кру, кру, кру”, нарід рушив з церкви. Куди? Ідемо на Концерт — ми ще його не чули. . . Чи бачили, як клав вінець на могилу? Він, Син Гетьмана України, тут в Монреалі.

КОНЦЕРТ

Українська саяя при Ібервил — вміщає звичайно 600 душ. Цього ж вечера кожний хто туди зміг дістатися, чув себе щасливим і не питав за ціну “тікета”. А місця платилися дуже дорого, бож такий концерт в Монреалі лише раз в історії тої кольонії нашої. І заповнив же нарід ту саяю — дійсно по береги і “під небеса” — бо навіть сходи і галерію обсіли люде — як гусениці — і було все в напруженню. Все вичікує чогось надзвичайного.

Год. 8.30 вечер. Гетьманського Сина попереджує його Адютант п. Мих. Гетьман. Він перший входить на саяю і різко оповіщує: **ЇХ СВИТЛІСТЬ ВЕЛЬМОЖНИЙ ПАН ГЕТЬМАНИЧ НАДХОДИТЬ!** В той мент вступає в оточенню гвардії-січової на саяю Син Гетьмана. Нарід зривається з місць і немов в екстазі без жадної принуки, плеще і славить, з боків сцени орхестра вдаряє національний гимн “ЩЕ НЕ ВМЕРЛА”. Все встає на

“Позір”, стоїть по середині салі і ВІН. Гимн закінчено і знова те саме — вже не розбереш — СЛАВА, СЛАВА, ХАЙ ЖИВЕ. Хтось затягає МНОГАЯ ЛІТА і знов оплески — і під бурю того ностальгією зродженого ентузіазму — Гетьманич проходить середину салі і займає Свій фотель на переді перед сценою. А нарід ще не втих, але вже “псикають”, щоб затих, бо кожний цікавий, що буде далі. А тут перед В.П. Гетьманичем, таки перед Його лицем — стали півколом маленькі шкільні дівчатка в національних строях — і під проводом своїх учительок — ви тають Гостя привітною піснею. По тім маленька дівчинка Голодівська деклямує виключно для цього моменту уложену, прекрасну віршу. І як деклямує, і що за вірш! Хто його склав? Такі звороти в цій вірші, як: “Наше Сонічко”, “Найліпший Пане”, “І з цієї руїни-о-здвигни нас найкращий Сину України” розналили все, що було в салі. Нарід вже не тримав контролю над своїми емоціями. Він єдиний сидів поважно і вдивлявся в діточок. Приймає подану адресу діточок, встає і подаючи руку Голодівській-декляматорці дякує їй. Одушевлення не вгавав. Отвиряється сцена, зачинається концерт з привністю на ньому Їх Світлості Вельможного Паня Гетьманича Данила Скоропадського, перед якого очима здовж сцени пишються на синій ленті золоті слова: “ВИТАЙ НАМ БУДУЧИЙ ГЕТЬМАНЕ УКРАЇНИ”. . . Програма: Хорові пісні: “Туляли”, “Огни горять” — диригує п. Дідух; сольо п. Вербицький “Глибоким Сном”, сольо п. Загоруйко “Ах деж той цвіт”, деклямація В. Данчишин “Красна Ніч”, діточі вправи зі співами і промови. Впреп. о. Трух витає Гостя іменем Громадянства Українського в Монтрєалі і у своїй довшій і з запалом виголошеній бесіді переводить порівняння між Україною коли в Неї була своя Монархіч на Влада — а Україною теперішною — роздертою і руйнованою Антихристом московським і висловлює з патосом бажання і віру Українціє, що нога влада в Україні буде Гетьманська, а присутній на концерті ПІСТЬ як Престолонаслідник Гетьманського Трону — коли Бог дасть в Його руку Булаву, укріпить Україну зисв в Христовій Вірі, як колись після старого поганства укріпив віру Христову св. Володимир. Промовцем, який електризував цілу салю і настроїв так, що міг нею рушити на тисячі ворогів, був п. Михайло Гетьман Гол. Обозний Союза Гетьманців Державників Канади — в поїздках по Канаді з Їх Світлістю — Їх адютант. Ось його сцена:

Він в військовій уніформі старшини, перепоясаний ремнем і в шапці з тризубом. Середного росту — середних літ. Видно

ше змучений поїздками і працею, може цілим життям. Лице таки добре пооране злиднями, але тверде, зимне і неуступчиве. Волос вже шпакований, бесіда чиста, плинна і якась така ма сивно-дубова. Вмашеровує на сцену зовсім природно. Зводить зап'ятками, стає на "позір", здоровить до дашка, очі в Гетьманича. Тепер лівою рукою одним рухом знімає з голови військо ву шапку і держить її по приписам в лівій руці при клубі, і говорить. Нічого не говорить нового, але все, що говорить проймає цілим еством, нервами, навіть волею. Пан Гол. Обозний зясовує присутним значіння моменту, значіння того, хто між нами, а між присутніми "Вся історія України, вся її слава, ми нувшина, теперішність і будуччина, тут кров і к'сть Князів, Гетьманів і прадідів славетних".

"Тут між нами — продовжує Гол. Обозний — всі бої України з дикою Ордою, тут всі походи козацькі, тут Конотопи і Жовті Води, бо тут Олицетворення Традиції України — сама ЖИВА ТРАДИЦІЯ — не фальшована, ані не підшита чужим дурманом, нащадок Гетьманського Роду, що правив Україною, ГЕТЬМАНСЬКИЙ СИН У ВЛАСНІЙ ОСОБИ". І кінчаючи свою лицарсько-дубову-наскрізь поединчу а таку природну і міцну, як український селянський леміш промову, заключає: "ТОМУ ПО СТАРИМ КОЗАЦЬКИМ ЗВИЧАЮ ВИТАЮЧИ ВАС ВЕЛЬМОЖНИЙ ПАНЕ ГЕТЬМАНИЧУ БЕМО ЧОЛОМ ПЕРЕД ВАМИ". В тім моменті одним рухом правої руки бере свою шапку з ліва і робить майстерно старий поклін козацький перед сидячим Сином Гетьмана. Накриває голову, здоровить до дашка і так як прийшов відійшов зі сцени 100% по військовому. Вражіння з того небуденне. Велика є сила живого слова, коли воно виска зане поединчо з серця і розумно, а передусім з вірою — на таке слово не здобудуться ніколи жадні фальшивники історії нашої; ще трохи праці — а Українство стане Скалою на Сході, бо велика міць лежить на дні наших душ і в нашій традиції. Треба лиш заглянути глибоко в душі наші і відкопувати Традицію, а станемо непоборимі!

З огляду на присутних представників преси англійської п. В. Босий вияснив в англійській мові значіння моменту — перейшовши історію Роду Скоропадських і те, як з живучим Гетьманом і Його Сином звязані надії сьогодні всіх Українців.

Після згаданих всіх 3-х промовців — Впреп. о. Трух просив чи Йх Світлість немоглиб сказати до зібраних пару слів. І коли

Приїхав! — В.П. Гетьманч приїхавши до Монреалу сходить з вагону. З боку стоїть п. В. Босній і окр. отаман СГД. Кійко; видно руку адютанта.

тойже сам Отець оповістив присутним що “ТЕПЕР ПРОМОВИТЬ ДО ВАС СИН ЯСНОВЕЛЬМОЧНОГО ПАНА ГЕТЬМАНА — ЙХ СВІТЛІСТЬ ВЕЛЬМОЖНИЙ ПАН ГЕТЬМАНИЧ ДАНИЛО” нарід зірвався з місць і бравурою оплесків прийняв довго ожи даний момент. Син Гетьмана не промовляв зі сцени. Промовляв з місця обернувшись лицем до сотень присутних, яких до сі мав за собою. Сотні голов стали вихилитися одна понад другу; всі хотіли і бачити і чути Його. Син Гетьмана врешті промовив.

МАВНТ СТВЕН КЛЮБ

Понеділок, дня 29-го листопада.

В.П. Гетьманіч запрошений сьогодні паном А.А. Гардінером на обід до “Мавнт Стівен Ключу”. Пан Гардінер і його приятель п. Перен приїхали до готелю автом по В.П. Гетьманіча. На Гостей в Ключі вже ждуть: Міністер Квебецького Уряду, Шеф Поліції, Асистент Штабу IV. Військового Округа і інші. В часі цього обіду, заступав неприсутного Гол. Обозного п. В. Босий. В часі обіду п. Гардінер пропонує спільну фотографію. Достойний Гість погоджується і безпосередно по обіді дозволяє зняти ся з групою в ателіє Канадійських Державних Залізниць.

ПРИНЯТТЯ В “СИТІ ГОЛІ”

На год. пів до четвертої по полудні, офіційальне прийняття Гетьманського Сина в Монреальськім Ратуші (“Ситі Голі”). Точно на означену пору, перед ратуш заїхали два авта. В першому з асистею двох місцевих горожан Йх Світлість, в другому п. Гол. Обезний з Січовиками в одностроях. Шофер отвире двері аета, В.П. Гетьманіч виходить перший, за ним асиста і прочі. При вході до Ратуша жде вже Гостя шпалір м'ської поліції. Капітан салютує — Гетьманіч проходить коридаром — чути з боків “Юкраїніян Принс” — але сам “Принс” не звертає на це уваги. Він оріентується знаменито — йде просто де треба. І ось вже всі в почекальні, з котрої веде вхід до прийомної салі “Майора” Монреалу. “Юр Воршіп — Гис Гайнес” — сповіщає Бурмістра адвокат міста п. Пенверн. Син Гетьмана вступає в асисті до прийомної і вітається з Управителем міста паном Реном, який просить всіх зайняти місця. Майор міста висловлює задоволення, що може битати в себе Достойного Гостя і запевняє Йх Світлість, що ціле місто йому раде не менше від владуваних Українців. Розмова ведеться по французьки. Син Гетьмана дякує за ввічливість і підчеркує, що подобає собі

це місто з многих зглядів, а особливо з антикомуністичного наставлення міста і преси. Пан Рено цікавиться Українцями і зазначає, що він дуже вдоволений з Українців, як горожан. І просить В.П. Гетьманича, що коли це вже буде в їх силі, щоб якнайбільше слали Українців до Монтреалу. Розмова кінчиться, комусь з преси, дозволено зняти фотографію всіх присутніх. Тепер просить Майор міста о підпис Гетьманського Сина. Пан секретар міста кладе на бюрку **“ЗОЛОТУ КНИГУ ГОСТЕЙ МОНТРЕАЛУ”** і відчиняє її замок . . . отвирає. — Тут у тій самій книзі вписували свої імена: Король В. Британії, Принс, Король а тепер лиш князь Едвард. . . Маршал Фош, Балдвін, МекДо-налд, Бернард Шо-а недавно Бальбо. . . Син Гетьмана України дякує й підписує: Данило Скоропадський. Церемонія закінчена. Гості переходять назад в почекальню, одягаються і як прийшли, так і церемоніяльно виходять. А за той час коридори вже наповнилися цікавими видцями, з якими клопочеться поліція. Оден з асисти Їх Світлости шепнув Гетьманському Синові: Ва ша Світлосте, — та жінка там в куті, що обтирає сльози — це Українка, вона робітниця тут в тім коридорі. . . Не сміє досту-пити, але її серце з Вами. . .”

БЕНКЕТ ГРОМАДЯН

На сьогодні вечер, заповіджений бенкет в салі при вулиці Ібервил. Звіт подає, що забракло карт вступу. Розпродано їх 460 самим найповажнішим батькам і матерям українським в Монтреалі. Кожний українець міг завчасу зголо-ситися по запрошення. Окрім комуністів, мабуть не пропущено ані одного “націоналіста”, ані “республіканця”, православно-го чи католика. Бажалося їх всіх мати разом того вечера. А коли це не сталося, то вина лише салі. . . вона не вмщав біль-ше гостей при столах як 300, а тим разом муєло вмщитися, — як подали французські і англ. репортери — аж 500 осіб. Так го-стей на цім бенкеті було поверх 500. І який порядок! Все за-сголами, сидить. Самі поважні громадяне, еліта укр. Монтре-алу. Ані одної дитини. Столи скромно і дуже естетично прибра-ні. На них: цвіти, чарки на вино, торти й овочі. Саля прибрана національними мольорами. Услужують молоді дівчатка в наці-ональних строях. Гвардія в уніформах при дверях. Ніхто без-дільно не крутився, Ніхто не курить. Знає народ шанувати коли-треба і кого треба. . . Настрій святочний, поважний. Всі ждуть на Того, що Йому зладжене почесне місце по середині. Тло по-чесного місця виразно говорить, що тут сидітиме Гетьманич:

навхрест розп'яті два гетьманські прапори, а між ними, у вінку цвітів, великий портрет Гетьмана Павла. Тут за хвилю репрезентуватиме того Володаря — Його Син, Гетьманич. **ПОРЯДОК — ВОНИ ВЖЕ ЙДУТЬ . . .** І в мить заперло дух у всіх на салі.

Гетьманич України вбраний на чорно. Сьогодні трохи блідий, чи не змучений? А може то так лише світла грають? Серед оплесків приймає від П. Івана Дроздовича хліб і сіль-

Цілує хліб і поспіває сільно і передає старий наш український привітний дарунок асисті з ліва. Під звуки маршу оркестри на салі займає призначене місце. В тім самім ряді місць всі три Впреп. Отці Василяне, адютант, Окружний Отаман, представники преси і звычайні робітники. Впреп. о. Ігумен Тимочко встає. Молитва. Встають всі, священик благословить, що на столі.

Банкет організований місцевим Округом Союзу Гетьманців Державників. Отож в його імені отвирає вечір Окружний Отзман-робітник Дмитро Кійко, але зі зворушення йому мова не йде. . . Він її так закінчує: “Ваша Світлість! Я не промовець. Я схвильований, мене не стати на багато гарних слів, радість не дає мені промовляти, бо я і наші члени вірно стали по боці Роду Вашої Світлості. Ми вірно стоїмо при Ідеї Трудової Гетьманської Держави і до останньої каплі крові її служимо. Цю нашу вірність просимо переказати Славному Пану Гетьманові а Вам жеж, Ваша Світлість, Вельможний Пане Гетьманичу, отвираємо щирі наші серця і всі брами наших домівск і товариств в Монтреалі. Желаємо, щоб Ви мали ці короткі хвили між нами тут в Монтреалі за найприємніші і найрадісніші. Бажаємо повороту не лише до Славного Дому Батька Вашого, але й повороту у славі ПОБІДНИКА ДО КИЇВА” . . . По цих словах, він передає провід банкету свому начальникові ВД. п. Головному Обозному, а Гол. Обозний просить знов же від себе, щоб банкетом кермував п. В. Босий.

Предсідник підносить тост на здоровля Гетьманського Сина і просить Їх Світлість дозволити йому просити до слова перфедовсім не-гетьманців і висказані всіми щирі побажання з Монтреалу, просить ласкаво, переказати Ясновельможному Пану Гетьманові. По тості ціла сая відспівала перше “МНОГАЯ ЛІТА” В.П. Гетьманичеві.

Тепер промовляють не-гетьманці. Ніхто не знає кого попросити до слова п. Предсідник. Час від часу доносять Предсідниково тайком записки такого змісту: “На милість Бога не покликай те мене, бо не зможу говорити, хіба розплакатись” . . . А були й такого змісту: “Кличте до слова того а того — бо каже що його обдурили, хоче говорити до Гетьманича” . . . Говорять: П. Поремський місцевий реставратор — досі гетьманці його оминули — а не треба було, бо чуєте, що він каже: “Ваша Екселенціє! Хочемо вже раз України — і коли Бог судить Вашій Екселенції стати нашим Володарем-Гетьманом то я з цілою родиною покірно склоню голову перед Владою”, другий бесідник п. Пархін, товмач в суді — абсолютно відбитий від державницької нашої роботи, але міг би багато помочи — говорить: “Я тішуся і я гордий з того, що тут між нами Син Гетьмана, що правив Україною, я з цілого серця бажаю Вам Пане Гетьманичу не лише бути Гетьманичем а Гетьманом цілої Укра

їни"... Робітник: слюсар п. Постригач: "Ми робітники вже не дамо себе обдурити тим, що нам багато раю обіцяють своїми соціалізмами. Ми не будемо признані ані в республіці, ані в ніякій диктатурі, але ми матимемо рай в нашій Трудовій Монархії Гетьманській! Чи Ви не бачили, як робітник Мек-Доналд в Англії правив іменем Короля нами всіми? Хочемо, Гетьманської України, бо лише в ній будуть признані права робітника і в ній робітник знайде не лише захист, але й Владу"... Ще оден склепар Станімір: "Ми вже отвираємо очі і що раз то яснійше бачимо, що там є правда, де є релігія, і де Король. А нема релігії там, де нема Короля і нема Короля там, де нема релігії. Отже, давайте нам нашого Короля-Гетьмана, а буде релігія, а тоді буде і Сила і Воля"...

Просто і щиро, але так туго, немов з бетону говорить простий нарід в обличчю Гетьманського Сина і глибоко вривуються ці його прості, але правдніє слова.

Говорили ще інші, і многі ще мали говорити, але час ішов треба було скорочувати. А всі промови попереджували стрілецькі пісні. Вправді п. диригент Дідух приготував цілу програму вокально-музичну на сцені, але радість присутних була всеохоплююча, всі хотіли співати і веселитись як діти, і співали таки так за столами разом "Ой у Лузі", "Як з Бережан до Кадри" і інші, а найрадше то таки співали МНОГАЯ ЛІТА, бо Достойний Гість своїм милим усміхом, очима, кожним найменшим рухом уймив всіх серця. Тут нарід не лише шанував свого Гетьманича, тут з Ним вязався, полюбив Його. А особливо молодь. Та просто внялила очі в свого "Принса" і сиділа немов счарована... Бо й урода ж того "Принса" гідна Його високого становища, титулу й Роду: високий, держиться як струна, буйний, старанно причепурений чорний волос, ясні, проймаючі очі, вірлиний ніс і — усмішка. Хібаж то можна словами не-майстра зобразити вірно Гетьманича Данила?... Тому то на цім бенкеті прямо розхопили присутні 300 великих фотографій Йх Світлості і довго по півночі ще народ товпився до Них — просячи власноручного підпису. А Він — Син Гетьмана підписував всім радо і енергійно, десять сто, двіста, аж всім і ще запитав "Чи ще хто"? — Ні Ваша Світлосте — забракло фотографій. Якийсь хлопчина виймає релієфову карту — бо не носить з собою жадних паперів — і просить о підпис на ній, а Син Гетьмана зорентувавшись миттю витягає власну візитіску

і дописує на ній: Данило Скоропадський. Хлопець зникає з карткою, як з тисячкою — скоро; боявся, щоб хтось її не вкрав, чи відібрав. . . Може колись покаже її гвардістам в Києві і добереться до Гетьмана Всієї України Данила. . . Боже помози їм обом цього діждатися і Гетьманичеві і тому з їх візитівкою невідомому молодому на міській допомозі скитальцеві в Канаді!

Ще не кінець. Деж наше Жіноцтво? Представник просить, щоб котранебудь з присутніх дівчат і мам заговорила. Тиша — жінки розглядаються, шукають бесіднички. В імені дівчат встає панна Меланія Петрів місцева учителька і заявляє по англійськи коротко, але добірно і дуже чемно радість і лояльність для В.П. Гетьманича. В імені укр. матерей промовила пані Голембйовська: “Українська Матір, деб вона не була, в Канаді, чи в Ріднім Краю, дροжить над щастям і долею своїх дітей. Тому Українська Матір найблище до Гетьманського Трону, бо вона не політикантика — розуміє, що це значить журитися за добро своїх дітей. Так власне за таке добро для цілого Українського Народу — журиться Батько нашого Світлого Гостя, журиться його Мама Світла Пані Гетьманова, журиться напевно і НАШ СВІТЛИЙ ПАН ГЕТЬМАНИЧ — НА КОТРОГО ПЕРЕХОДЯТЬ ВСІ ОBOBЯЗКИ ЙОГО ТАТА. . . Тож ми українські жінки — станьмо з НИМИ І БУДЬМО ДОБРИМИ ДІТЬМИ НАШИХ ДЕРЖАВНИХ РОДИЧІВ”. Шановний Читачу — ці слова виска зала не якась там високопарна інтелігентка, а звичайна робітниця канадійська мати, що еже виховала гарно кілька дітей. . . А де ви інтелігентні мами українські — що позваляете синам і мужам вашим бути нечемними і збиточниками для Державних Родичів наших? . . .

В імені преси французької промовила пару слів Панна Держмієр, а в імені преси Монреальської промовив п. А. Аркан, редактор “Ілюстраціон”. Він між иншим сказав: “Україну розпинає червоний бандит, але він не всилі скувати і розняти вашої душі. Це, що сталося і діється з Вашим краєм в Європі, це страшна пляма на нашій цивілізації, це скандал, що ми до чогось подібного могли допустити — тим більше що Ви Українці ці так геройсько боролесь і боретесь проти московських катів — а ми представники тої цивілізації. Наростають нові національні сили, у Вас і в нас і скрізь; вони зметуть червону гидру, зітнем її голову, бо такий її шлях. Вірю, що вже в недалекім часі Батько і Син його, що тут між нами, поведе побідно у Ваш

Українці Монреалю вітають **И.С. гетьманчика Данила** — Світлиня взята вгору на бенкеті в честь гетьманчика Данила Скоропадського, наслідника престолоа України, тепер у перезіді в Монтреалі. З ліва до права: Преп. о. **И. Жан**; окр. отаман **Д. Кірко**; Преп. о. **И. Тимочко** — управ. укр. наро- хті-ев. Микола; Його Світлисть гетьманчич Данило; п. **М. Тельман** — гол. обозний СГД; проф. **Вод. Росий**; п. **Посуритич** (перекладено з надпису й підпису під світлиною в „Дя Парті“).

Київ ті молоді українські Сили. Хай Бог веде Вас Ваша Світлість з народом Вашим вперед”.

Коли вже вичерпано всі бесіди і коли вже утихли стрілецькі пісні була година одинадцята вечора. Пан Гол. Обозний попереджує найважнішу точку бенкету. Попереджує промову Гостя. Гол. Обозний говорить 10 хвиль про значіння Гетьманської Ідеї для нашого народу і визвольних змагань і закликає на славу Їх Світлости Вельможному Пану Гетьманичеві. Серед окликів СЛАВА, СЛАВА, СЛАВА! встає Син Гетьмана і промовляє до присутних. Говорить поволи, виразно, чистісінькою українською мовою. Наголоси в Нього придніпрянські, але слова загально уживані Галичанами. Син Гетьмана спокійний і в бесіді зрівноважений. Не уноситься, але й не говорить монотонно. Його промова залізно-льоґічна, 100% будівничого, лідера, що оперує міліонами військ і душ. Син Гетьмана нікого не обвинувачує, бо каже, “нам треба думати наперед, не назад”. Егеж! бож до Него належать всі, не лише добрі, але й ті, що помилялися і ще помиляються. . .

В.П. Гетьманич ніколи не повторяє того самого і не розводиться довго над одним і тим самим. Його промова радше програмова, щось в роді знаної нам тут в Канаді т. зв. “Тронової Промови”. Ясно і коротко каже, що треба робити і як можна робити, бо тому власне, що так не зроблено — маємо те що маємо. Апелує спокійно і не до емоції, а до твердого, зимного розуму наприклад: “Бо треба нам всім собі ясно усвідомити і запам’ятати, що ми Держави своєї не збудуємо самими тільки Гетьманцями, як не збудують її інші групи без нас Гетьманців. Нам треба всі конструктивні сили державні зібрати разом і пустити їх в одне річище національне. . .” На цій бенкеті Їх Світлість говорив наперед по французьки — лише пару хвиль — відтак 23 міноти по українськи. По англійськи на самому кінці Син Гетьмана заявив таке:

“Бажаю при цій нагоді перед шановними репрезентантами преси заявити, що в Монреалі одна часопись написала про мене, що я є “ВАЙТ РОШІЯН ПРИНС” (білий російський Принс) Тому заявляю: “Я є українець — не москаль. З москалями я нічого не мав, не маю і не хочу мати”.

Цю заяву прийняла ціла саля такою бурєю оплесків, що треба було справді просити присутних, щоб перестали. І момент цього виступу був психольогічно найвідповіднішим. Бенкет мався при кінці. Люди чули, що треба буде їм іти домів, аж ось тут

ця заява — а треба було її — бо ворогам нашим тільки і дай чого вчепитися, а може то вони самі так інформували ту зловню газету, щоб було чого чіпатися. Аж тут маєш, СИН ГЕТЬМАНА УКРАЇНИ ПУБЛИЧНО ЦЮ ІНФОРМАЦІЮ ОПРОКИДУЄ.

Банкет кінчиться. Хор на сцені співає Боже Великий — все встає на позір — Гетьманська Гвардія в одностроях уставлена серединою салі до перегляду. Син Гетьмана відходить зі салі попри довгий ряд гетьманців і знайомиться з кожним з них. Кожний висказує своє імя, назвиско і уряд в організації. Син Гетьмана подає руку кожному, від першого, до останнього. Команда: Позір! в Ліво Глянь! Їх Світлість ще раз всміхається до присутного народу що стовпився біля дверей, неначе не бажав би розставатись з гостем, але це вже північ — Гетьманський Син їде до готелю свого на відпочинок. ДОБРА НІЧ, ДОБРАНІЧ! — кличе народ до Гостя, а Він ще раз з авта вихляється і відповідає ДОБРАНІЧ!

Вівторок, дня 30.XI. 1937.

ПРИНЯТТЯ В УНІВЕРСИТЕТСЬКИМ КЛЮБІ

Цього вечера пан Іван Пенверн — адвокат і правний дорадник мейора міста Монтреалу зорганізував для Їх Світлости Гетьманського Сина прийняття в Університетським Клубі при бульварі Шербрук. На цьому прийнятті була зарепрезентована в числі 29 осіб ціла верхівка цієї метрополії. Були присутні високі представники духовенства, представники армії, університету, Влади і т.д. Було і кілька пань між ними жена мейора міста пані Рено, пані Пенверн, пані Ляєрова — а з українок дружина п. В. Босого.

Їх Світлість Вельможний Пан Гетьманич приїхав до цього Клубу точно на зоповіджену пору в товаристві свого адютанта п. Гол. Обозного і п. Володимира Босого. Присутні зустріли прибуття Гетьманського Сина повстанням з місць. Пан Пенверн був господарем цього вечера і знайомив із Світлим Гостем присутних. В будуарі Клубу подано лікер і засипано Світлого Гостя десятками компліментів і бажань, з нагоди повного сукцесу Його відвідин в Монтреалі.

Після півгодинної оживленої розмови, запрошено присутних до вечері. Молитву перед і по вечері провів професор університету о. Браян. В часі вечері промовляли коротко майже всі. Довше промовляв господар вечера цього п. Пенверн і Світлий Гість, Син Гетьмана. Пан Пенверн апелював до присутних, щоби ті “короткі хвили побуту і знайомства з Престолонаслід-

ником України не забулись, щоб зібрана еліта Монреаля в тім Клубі збиралася частіше і пізнавала долю замученої України". Вельможний Пан Гетьманич, дякував присутним за симпатії, які йому вони оказали і просив від Себе, студіювати Українську Проплему "в нашому українському, а не нам ворожому освітленні".

Вельможний Пан Гетьманич, з огляду на присутність пань, зміняв час до часу поважні дискусії політичні на такі, що могли більше цікавити пань: "Я боюсь ласкава пані що за богато зуживаємо приемного часу на політиці"... виправдувався Гетьманич України. "О, но, Юр Гайнес — індід ві ар вері мач інтерестед ін да Юкраїн", "Вотр Альтес авек гран плезір"....

Але не лише українські робітники і робітниці — тиснуться до стола, де дає автографи Син Гетьмана, любуються тими ж автографами достойники французькі і англійські та їх пані. Гетьманич радо підписує Свої знимки, памятки і навіть книжки, коли просять о підпис на них. Але обережний — наперед дивиться на видання, заголовки і автора.... Не підписав би на виданні Золі, Сінклера, або Троцького... Знає Син Гетьмана і літературу — орієнтується знаменито — скрізь, все і у всім. Одна пані в Клубі просить о підпис: "Юр Гайнес пліз ін юкраїніян дис из ориджінал вон, вен Ю-ль бі Юр Маджести Да Гетман"... Зросла Україна і в тім Клубі, як ніколи досі... Кінець — Син Гетьмана відіхав!

Середа дня 1.XII. 1937 БЕНКЕТ МОЛОДІ

Їх Світлість Вельможний Пан Гетьманич Данило осягнув рекорд над всіми дотеперішними організаторами української Молоді в Північній Америці. Якась невияснена нам сила збирає довкола Гетьманича Данила всю нашу молодь без різниці де належали, чи належать їх батьки. Досі ні одному з організаторів не вдалося ще зібрати в один час і НА ЧАС і в одне місце з одного міста роджену вже тут і до певної міри вже засімільовану молодь Батьків наших. ОДИН ЛИШЕ ГЕТЬМАНИЧ УКРАЇНИ ДАНИЛО СКОРОПАДСЬКИЙ ЦЕ СКРІЗЬ ДОКОНУЄ. І доконує це без жадних обіцянок. Те наприклад, що сталося в Монреалі, це просто чудо...

В офіц. програмі прийняття Їх Світлости в Монреалі, не було ні згадки про молодь. Аранжери програми знаючи по своєму

цю молодь навіть не пробували збирати її окремо, бо не вірили в жадний хочби успіх. І так повідомлено Світлого Гостя, що виступів молоді не буде. Гість перший раз посумнів, на цей рапорт підповів лише тільки: “А шкода, бо я як молодий Українець найкраще почуваю себе між ними”.

Тимчасом в Монреалі бунт. Коли молоді стало відомим, що офіц. програма “Їх Принса” в Монреалі закінчилася бенкетом громадян старших в поєднок, та що Принс остає ще пару день в місті і вже не буде мати жадних виступів між Українцями, та молодь заврушила. До аранжерів Приняття стали впливати жалі і прозьби, чому поминено молодь. Аранжери виправдуються, що до 20-30 хлопців якось не зручно просити Їх Світлість... Хлопці протестують: “НАС ТУТ НЕ 20, АНІ НЕ 30, НАС ТУТ СОТКИ І МИ ВСІ БУДЕМО — ДЕ І КОЛИ СХОЧЕ ТЕ — А ЯК ВИ ЦЕ НАМ НЕ ЗРОБИТЕ, ТО МИ САМІ ЗВЕРЕМО СЯ І САМІ ВОЗЬМЕМО ГЕТЬМАНИЧА ДО НАС, БО МИ ХОЧЕМО ЙОГО БАЧИТИ І З НИМ ГОВОРИТИ.” Це дослівне ультиматум представника молоді переказано Їх Світлості. “Яснеж — відпо відає Пан Гетьманіч — Вони мають слушність, я хочу їх бачити, хочби їх було лиш 20, як Ви кажете”... “Згода хлопці, в середу вечер в нашій укр. салі на Ібервил — каже команда — але не сподійтеся Їх Світлості між Вами довше, чим годину, бо перемучені і це не було в програмі”. “Ви Їх лиш давайте на наш бенкет, а далі то вже побачимо”... відповіли хлопці.

А тимчасом кружляють вісти, що наші хлопці досі нам відомі, як православні, пресвітеріяне, католики, без віри і ще різні — пишуть зі “Стейтів” до Монреалю до своїх укр. товаришів: “ГЕТ РЕДИ БОЙС БНД МІТ ГИМ — АУР ПРИНС ДАНИЛО ИЗ А ДЖОЛІ ГУД ФЕЛЛОВ”... Пишуть по англійськи до Монреалю — з тих м.ст — де вже витали Сина Гетьмана. І як блискавкою йде легенда між “бойсами”, що ВІН Є ГУД ФЕЛЛОВ, що треба робити і їм приняття його. І ідуть наші діти — які ніколи Рідної України на очі не бачили — від хати до хати в тім міліоновім місті і шукають своїх.... А сніг і вітер сипле їм в їх очі. А много з тих дітей бліді, не достаточо одягнені бідних заробітників — наші емігрантські діти. Найкращі з ту тешніх організаторів рожками ломлять собі голови, як їх хоч раз зібрати всіх і промовити до крови... Не йшло. А тепер вони самі почули голос власної крови Предків України і в сніжну завію збираються разом вони діти українських батьків роджені в

Канаді і не питають якої ти віри... якої партії... чи лідер буде сварити, чи ні. Вони поєдинчі. Знають, що вони "Юкраїніян", і що тут приїхав "юкраїніян Принс". А коли так, то це їх Принс і вони належать до Него. Логіка ясна, а яка щира... як слъоза дитини...

— — —
 "Ми готові — їдьте" телефонують хлопці в середу вечер Адютантові Гетьманича. "ОК" ми їдемо. "Ви знаєте — а мені це приємно, що молодь мене кличе" — завважив ассисті Син Гетьмана доїзджаючи автом до салі де зібралася "збунтована" молодь з Монтреалу.

Гетьманич на салі! Гурей, Гурей, Гурей! — з соток молодецьких грудей. Молоденький предсідатель Никола Гнатів — його кличуть хлопці "Боб", вказує Світлому Гостеві Почесне місце. Син Гетьмана — зі свитою — стоїть здивований; жде коли втихнуть оплески, тоді сяде. Але витання замість мовкнути міцніє — стає голоснійше. Молодь має тепер перед очима СВОГО "ПРИНСА". Він всміхається на всі боки — немов би хотів вже сказати, що "сурпрайз" молоді вдався... Але молодь стоїть і не сміє сісти, бо жде знова на "Принса" і так з 5 хвиль все стоїть і радости своїй дає гучні вискази. Вони певне думали, що той український "Принс", або старий вусатий козак, (бо так стало показують Україну на сценах)... або не такий як вони — а тимчасом перед ними молодий-висекий і так як вони вбираються — ЮНАК. А який вродливий думають напевне молоді дівчата і все звернулося зі своїми кріслами від столів в сторону того Юнака. А за його плечима ті канадійські дѣти наші уставили цвѣти і прапори наші. А в перехрестю прапорів зобразили Гетьманські клейноди-Булаву і Корону. "Краун енд да Септр" — видніють усюди в Монтреалі від коронаційних днів Юрія VI. Отож вони з тими символами Влади Королівської ознайомлені. Добре, що не читали історії України наших руїників..... Булиб не знали як шанувати свого Престолонаслідника. А так — не читали і знають... Знають бо виховані в краю — де руїники не пишуть історії Бритійської Імперії.

— — —
 Ви певне цікаві — кільки тої молоді і в якім віці і хто вона, які її думки і які школи. Отож хлопці мали рацію. Їх прийшло більше як 20. Самих дівчат було 143 а хлопців таки до двѣсті. Вже не мож було точно порахувати, бо стовплені в малій салі. Всі однак за столами — при чаю і тѣсточках. Те саме подали і Світлому Гостеві. Пересічний вік кожного 18 літ. Ані одного

— ні одної поза 35 літ. Тут і ученики середніх шкіл, студенти університетів, клерки, робітники і такі без заняття — ще в дома при татові й мамі. Кожний і кожна одягнулись в найкраще — що мали. Всі ВЕСЕЛІ.

Впреч. о. Трух — знова на овиді. Значна частина молоді — це члени “Бука” з Монтреалу. Решта, як сказано, “пристала” спонтанно до Товариства. Предсідатель “Боб” — тримається простісінько, хоч видно має трему — бо має говорити. Він служив 2 роки в вонній маринарці — він зачинає.

Д О С Л І В Н А

ПРОМОВА ПРЕДСІДНИКА КАТОЛ. МОЛОДІ В МОНТРЕАЛІ МИКОЛИ ГНАТІВА

На бенкеті Української Молоді в Монтреалі дня 1-го грудня 1937 устроєнім в Честь Їх Світлості Вельможного Пана Гетьманича Данила

Вельможний Пане Гетьманичу,
Високопреподобні Отці,
Дороге Молоде Брацтво:

У часах шкільної науки ми вчилися канадійської і світової історії. А в тій історії училися ми про славних королів і князів. І тепер ще читаємо про різних королів і принсів. Але це все — про чужих королів і чужих князів.

Ми мали дуже мало нагоди читати по англійськи про наших українських Королів і наших Українських принсів. Нині ми маємо нагоду не читати про нашого Великого Князевича, але маємо нагоду таки мати Його тут між нами і промовляти до Него.

Ми маємо між нами присутним українського “Принс Оф Велса”, Їх Світлість Вельможного Пана Гетьманича Данила Скоропадського. (Гучні оплески). Тому позволю собі, як предсідник зібраної Молоді в цій салі, привитати Дорогого і Достойного Гостя тими словами:

Ваша Світлість!

Ми молоді Українці Монтреалу витаємо Вас щирим серцем у нашім молодечім кружку. Дякуємо Вам Вельможний Пане Гетьманичу за Вашу ласкавість, що Ви зволили прибути до нас, а рівночасно бажаємо, щоб серця усіх молодих Українців із Старого Краю і Нового Краю полюбили свого молодого українського Принца Данила та щоб ми й помогли Йому збудувати

Вільну Українську Державу, де зможе кожна людина і Бога хвалити і щасливо прожити під доброю владою Ясновельможного Пана Гетьмана Всієї України.

Вельможному Пану Гетьманичеві Данилові СЛАВА Й МНОГАЯ ЛІТА.

Молодь зривається і з повним ентузіазмом співає МНОГАЯ ЛІТА — скінчивши стоїть як врита вдивляючися в “Принца”. Предсідатель просить сідати, бо “ми ще маємо на програмі багато бесідників”. Він кличе до слова студента медицини п. Стефана Климчука.

Пан Климчук роджений в Канаді — сам католик — говорить голосно і сміло і якби не акценти — то зовсім поправно по українськи. Ось, що говорить іменем зібраної молоді наш будучий доктор:

ДОСЛІВНА

ПРОМОВА СТУДЕНТА МЕДИЦИНИ П. СТЕФАНА КЛИМЧУКА

На бенкеті Української Молоді в Монреалі дня 1-го грудня 1937 р. устроєнім в честь Їх Світлости Вельможного Пана Гетьманича Данила.

Ваша Світлосте,
Всечесніші Отці,

Шановні гості й Дорога Молоде:

Коли я зачав приготовляти цю промову, то зажурився дуже. Бо ж говорити перед Вельможним Гетьманичем — це не мала річ. Але коли я побачив у неділю і в понеділок як Їх Світлість симпатично відносяться до всіх нас — від коли завітали до нашого міста — то я перестав журитися. Я подумав собі: це неможливо, щоб Вони не цікавилися передовсім тими, котрі так як Їх Світлість є молодими Українцями. Ми переконані, що Їх Вельможність люблять Українську молодь не лише в Монреалі, але й усю українську молодь — де б вона не жила.

І тому знаю, що Їх Світлість дуже бажали б почути тут, що думає українська молодь Монреалу. Чи любить вона свій нарід? Чи хоче вона Вільної і Державної України і чи бажає вона аби в тій Україні владів Гетьман?

Ваша Світлосте — будучи католиком запевняю Вас, що всі молоді українські католики не лише цього міста, але й цілої Канади бажать, щоб якнайскорше Україна дістала те, що їй правно належиться. Вже час, щоб ціла Західна Європа запла-

тила свій довг нашій Україні. Бо ж Україна була все хоронителькою Європи. Сотні літ Україна рятувала Європу від варварів. А оце недавно тому Україна знову стала вільною державою і зачала змагатись з лютим большевизмом — неначе б показати світові, що без України західна європейська цивілізація ніколи не була і не є забезпечена від дикої орди зі Сходу. Двадцять літ тому — Україна знова вирядувала Європу від розвалу. — Але західні нації зажмурили очі на ці змагання і не хотіли бачити ролі України на Сході, щоб не сплатити нам довгу, нам належного — державність. І знову розділили вони наші землі й людей наших поміж наших сусідів, а найбільшу часть не встидалися віддати на поталу тих опришків червоних — від котрих Українці їх вирядували.

Ваша Світлосте Вельможний Пане Гетьманичу: більша часть з цих тут присутних — а як бачу є нас тут кілька соток — хлопців і дівчат — роджені вже тут в Канаді. Канада дає нам волю, нашим батькам хліб і дає нам ще й інші блага, але **ВОНА НЕ ДАЛА НАМ НАШИХ СЕРЦЬ, НАШУ КРОВ.** Серця, що ми їх маємо, і кров, що пливе в наших жилах — дістали ми від наших українських Матерей і Татів, котрі побачили перший раз сонце на Українським небі і котрі ставили свої перші кроки по Українській Землі. Так, наша кров і наші серця **УКРАЇНСЬКІ** і такими вони остануть ще на довгі покоління — хоч би навіть мова наша не була вже й чисто українська. Ми любимо Канаду — бо в ній живемо, але любимо й Україну не менше як Канаду — бо до Неї тягне нас наша кров і серця. І доти кров наша буде і тут неуспокоєна — поки там на Рідних Землях кров наших Українців буде буритися на заподіяну їм кривду. А я вірю, що як треба буде то багато з нас піде звідси охотно там на Батьківщину нашу успокоїти ту кров українську і змивати ганьбу та кривду. Підемо задля Батьків і Прадідів наших — яких ми нащадки тут в Канаді...

Але говорячи тут в імені української католицької молоді — мушу доложити, що ця молодь хоче, аби у Вільній Україні католики мали цілковиту релігійну волю. А тому, що Ваша Світлість вже нас про це запевнили, то смію тут висловити моє переконання — що гетьманці стремлять до **ДОБРА, ЩАСТЯ ЦІЛОГО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ БЕЗ РІЖНИЦІ РЕЛІГІЙНИХ ПЕРЕКОНАНЬ.** Отже ми католики молимо Бога, щоб Їх Світлість Ясновельможний Пан Гетьман Павло якнайскорше заєїли на Славний Київський Престіл Володимира, Ярослава, Хмельницького, Мазепи і Скоропадських **ТРИМАЮЧИ В ОДНІЙ РУЦІ**

ХРЕСТ — знак миру і любови, а в другій руці **МЕЧ** — на оборону і забезпечення Вільної і щасливої Християнської України перед ворогами.

Це все Ваша Світлосте, що ми думаємо про наш ідеал. Але до того ідеалу треба ще доложити діл. І тому звертаюся тепер до тебе Дорога Молоде:

Ох коби вже раз наша молодь зрозуміла свою ролю Канадійську й Українську. Будучи канадійськими горожанами мусимо тут наперед сповняти наші обовязки і виказати нашу силу тут. Ми маємо все що нам треба, щоб з нами рахувалися Французи й Англіїці. Вже час, щоб ми були третім народом в Канаді не лише числом але й значінням. Трохи більше злуки, згоди й амбіції та витревалости — а напевно вневдовзі Українці можуть стати третім чинником в кожному департаменті цього Краю. Бо коли буде більше згоди — то наші сили не будуть розсіяні Бог зна куди — але будуть злучені і стремітимуть до одної ціли а саме: Українство треба любити і шанувати так, щоб чужі його любили і шанували по нашому прикладу. А коли викресаємо з себе більше амбіції і витревалости — то з поміж нас вийде незабаром по цілій Канаді много дійсних професіональних інтелігентів — добрих священиків, адвокатів, лікарів, професорів ітд.

Тому я кличу НА МИЛІСТЬ БОГА УКРАЇНЬСКА МОЛОДЕ — ГУРТУЙСЯ І ПРИСПОСІБЛЯЙСЯ ДО ПОЛІПШЕННЯ СВОЄЇ ВЛАСНОЇ ДОЛІ А ЗАРАЗОМ І ДОЛІ УКРАЇНИ.

Ваша Світлосте: які ми були б щасливі коли б Ви признали нам, що тепер вже ліпше знаєте наші серця і що розумієте нас. Ми вже пізнали Вашу Світлість і дуже Вас всі полюбили і ми певні, що Ваша Світлість не відмовлять нам коли попросимо розказати нам тут нині, що думає Ваше серце про нас і що та які завдання перед нами і спільним нам Ділом Україною?

Я кінчу. Ще раз в імені нашої катол. молоді запевняю Вашу Світлість, що всі ми бажаємо якнайскоріше бачити визволену Україну з Ясновельможним Паном Гетьманом Павлом Скоропадським на Київським Престолі. Бажаємо, щоб Правління Його було довге і щасливе. А коли Всемогучий покличе на той сам Престіл Вашу Світлість то з великою радістю заспіваємо в Церквах, Народніх Домах і взагалі всюди, де наш нарід збирається: **ІХ СВІТЛОСТИ ЯСНОВЕЛЬМОЖНОМУ ПАНУ ГЕТЬМАНОВІ ВСЕЇ УКРАЇНИ ДАНИЛУ СОТВОРИ ГОСПОДИ МНОГАЯ І БЛАГАЯ ЛІТА**".

Після оплесків, які зібрав за свою промову п. Климчук, — віддеклямувала панна Зофія Колянко, учениця середньої школи, роджена вже в Монреалі, слідууючу власного твору деклямацію:

“Дорогий Пане Гетьманичу:

Неначе місяць ясний між зірками,
Так Їх Світлість нині витають між нами,
Молодами Українцями міста Монреалу —
На Їх честь і славу станьмо в одну лаву
І кликнімо гучно, щоб мертвих збудило:
Хай живе Їх Світлість Гетьманич Данило!

Світлий, Любий Гостю — глянь на ці ось квіти —
Це все тут роджені Українські діти,
Та хоч ми роджені вже тут у Канаді
Ми Світлості Вашій дуже, дуже раді.
Ми дуже щасливі, що можемо нині
Мати Вашу Світлість у себе в гостині!
Ми знаємо певно, що тут цієї днини —
Сидить найгарніший з синів України!
Ми знаємо думку Світлості єдину:
Що хочуть створити Вільну Україну;
Най Господь ласкавий додасть тільки сили,
Щоб Світлість цю думку у чин замінили.
Тоді кликнем знову з усіх кінців світа:
Гетьманичу Данилу Многі, Многі Літа!

Виреп. о. Трух затягає “О Україно” — всі підхоплюють і пісня несеться по салі. Далі, “Ой у Лузі”, “Ой видно Село” і інші. Потім промовляв і о. Трух. Душа його й промова в той час палали патріотизмом. Він сказав:

“Гетьманич Данило ЦЕ НАШ ОДИН ОДНІСЬКИЙ ЗАКОННИЙ ВОЖДЬ МОЛОДОЇ УКРАЇНИ В ЦІЛІМ СВІТІ, ЩО ЗБИРАЄ МОЛОДЬ УКРАЇНИ НА ВЕЛИКЕ ДІЛО. ПОМОЖІМО НАШОМУ ВОЖДЮ УВІЙТИ В КИЇВ, СТАНЬМО ПРИ ГЕТЬМАНИЧЕВІ ДАНИЛІ ВСЯ МОЛОДА УКРАЇНО! СЛАВА ДРУГОМУ В НАШІЙ ІСТОРІЇ ДАНИЛОВІ, СЛАВА!”

Чи Ви чули колинебудь як говорить о. Трух? Тут Він говорив потом терплячої України...

Промову ту слухав Син Гетьмана в дуже великім скупченні. Хлопчина около літ 19, що сидить біля одного з адютантів шепче: “Значить Юрій Шестий в нас — і Гетьман Павло в Укра-

їні"... Відповідь: "Наперед треба здобути з Ним ту Україну". — "Я хоч би і зараз готов за Нього вмерти" — відповідає щиро молодий канадієць української крові. А Гетьманич мабуть і чув щось з тієї розмови, бо глипнув на хлопчину і налив вина Собі і йому і нічого не сказав....

І ще одна мала сцена: Роджена теж в Канаді учителька панна Бен встає говорити. Одна з дуже здібних учительок і бесідниць. А все, що сказала цього вечера було: "Юр Гайнес.... Айм сорри... Ай кент"... (Ваша Світлосте, перепрошую... неможу) і залита сльозами сіла. І опісля, невстидаючись цього — казала: "Мою цілу промову затопили мої сльози щастя". А треба знати, що мама тієї патріотки латинка і наші вертільники нераз дорікали, що вона "полька"... Але кров її Тата в ній щиро грає — кров українська!

Давайте пісні! І співають якоїсь всі присутні. А Світлий Гість дуже любить наші пісні і видко по Його устах, як думкою співає з присутніми. Любить, коли всі разом співають і коли всі веселі. Ще пару слів по англійськи сказала панна Р. Шевчук і до слова запрошено капітана Лесля Обріана — інструктора кадетів по школах.

Ось Його промова:

ПРОМОВА

(По англійськи)

Капітана Л. Обріана Інструктора Шкільних Кадетів на бенкеті
Укр. Молоді дня 1-го грудня 1937 устроєнім в честь
їх Світлості В.П. Гетьманича Данила в Монреалі

Ваша Світлосте,

Мої Дорогі Українські Приятелі:

Це велика честь для мене витати Вашу Світлість і тих моїх молодих укр. приятелів, які так сердечно бажають свободи і волі Україні під проводом Батька Вашої Світлості.

Ця велика честь порушує і моє серце, в котрому бється кров Ірландських Предків. Як Ірландія, так теж Україна мають зі собою багато спільного — особливо в їх терпіннях. Коли я дивлюся наперед себе в великий портрет Батька Вашої Світлості — то вичитую з него утаєний біль за втраченою Батьківщиною. А замість шляхотної і лицарської Його Персональності, нині у Столиці Його народу брудний тиран а коло нього кров і мучеництво щирого люду.

Ця кров невинного люду кличе до Бога о пімсту. Той крик за мученої України не дійшов до нас відразу. Він ставав що раз то голоснішим — рівномірно із зростом терпіння народу. Ми аж тепер чуємо його добре — це крик розпуки. Але спокійно Українці Дорогі: Ми Ірляндці знаємо подібну долю. Віддані жертви ва вівтар Батьківщини не є ніколи за великі і ніколи не йдуть на марне. Дотепер сила була правом, але часи змінюються і **ВАШЕ ПРАВО СТАНЕ ВАШОЮ МІЦЮ....** Тоді ані Ви, ані жад на шляхотна людина, ані волю любляча нація не сміє забути в першій мірі **ТИХ, ЩО ЗАДЛЯ ОХОРОНИ СВОГО ПРАВА КЛАЛИ СВОЇ ГЕРОЙСЬКІ ГОЛОВИ. ІХ ТОДІ ШАНУВАТИМЕ ЦІЛИЙ СВІТ, БО ТІ ВАШІ МУЧЕНИКИ, ЩО ПАДУТЬ ВІД БОЛЬШЕВИЦЬКИХ КУЛЬ, ЦЕ Й НАШІ МУЧЕНИКИ, ЦЕ ХОРОНИТЕЛІ НАШИХ ХРИСТІЯНСЬКИХ ХАТ!**

Також бажавби я надмінити, що досвід науки вчить нас що **ТІЛЬКИ ТІ СТАЛИ І СТАЮТЬ ДОБРИМИ КАНАДІЙЦЯМИ, ЯКІ БУЛИ І ОСТАЛИСЬ І ДОБРИМИ ПАТРІОТАМИ СВОЇХ БАТЬКІВЩИН. БО ХТО МАТЕРИ СВОЄЇ НЕ ЗАБУВ, ХТО ЇЇ ШАНУЄ, ТОЙ НЕ Є І НІКОЛИ НЕ БУДЕ ЗІПСУТИМ. З НЕГО ЯК З ПОРЯДНОЇ ЛЮДИНИ МАТИМЕ ХОСЕН КОЖНИЙ ХТО З НИМ ПРИСТАНЕ І КОЖНИЙ ДО КОГО ВІН ПРИСТАНЕ....** Канаді власне треба людей порядних і таких, що вчинивши цю нову землю своєю, внесуть в її народжуючуся культуру і суспільне життя все найліпше, що вони посідають в собі, а в першій мірі **ХРИСТІЯНСВО І ПАТРІОТИЗМ.** І це власне Ви, Дорогі Українці, вносите в цю нову Прибрану Батьківщину Вашу Канаду.

Ваша Світлосте: Канадійці англійського походження незвичайно зустрічають Вашу поїздку по Канаді і уважають Вашу Світлість “Амбасадором Доброї Волі” з рамени Українців. Тож хай мені вільно буде висказати надію, що я особисто переконаний в цьому, що ніяка неволя вічною не може бути. Вірю з іншими многими Канадійцями — так горячо — як в це вірять Українці, що прийде день і Вашого Воскресення.

ХАЙ ВСЕМОГУЧИЙ БОГ БЛАГОСЛОВИТЬ БАТЬКА ВАШОЇ СВІТЛОСТИ Й ВАС СВІТЛИЙ ПАНЕ ГЕТЬМАНИЧУ УКРАЇНИ, НА ЦЕЙ ПОБІДНИЙ І ВОСКРЕСНИЙ ЧАС.

Коли п. капітан Обріан скінчив була година пів-одинадцята ввечері. Повних 3 години минуло від часу як Світлий Гість вступив на салю. А мав бути лише одну годину. “Ваша Світлосте — завважує прибічник — ми тут мали бути лише годину — вже три минуло”... “Бажаю остатись тут до кінця. Дуже

приємний вечір” — відповідає Син Гетьмана.

Останнім промовцем молоді був француз п. Вайт, представник католицької Організації Молоді “Джі-О-Сі”. Говорив по французьки 7 мінут як професійний бесідник, хоч йому літ не більше як 20. Знали Французи якого бесідника післати перед українського Гетьманича. П. Вайт зазначив, що його товариші молоді католики Французи вповні солідаризуються з українськими молодими патріотами тут в Канаді і по цілім світі, бо ідеал патріотичної молоді скрізь повинен бути в цих часах один і той самий — а саме: “ХРИСТІАНСТВО І ЛЮБОВ БАТЬКІВЩИНИ.”

По цій бесіді — гучно нагородженій оплесками — Предсідатель цього бенкету просив Світлого Гостя о “пару слів” до молоді. Пан Гетьманич Данило встав і спираючи обидві руки об крісло заговорив. Наперед дякував коротко всім, що говорили по англійськи, опісля дякував пану Вайтові по французьки, врешті зачав по українськи. В момент, коли зачаровані прекрасною мовою англійською і французькою Світлого Гостя, вони з повним пієтизмом гляділи на Него, в той момент коли Він зачав слова: “А тепер до моїх молодих приятелів по українськи” — зірвалася спонтанно буря віватів в честь Гостя. Молоді, що самі не володіють вже добре рідною мовою — зраділи, що їх “Принс” знає всі мови — навіть... українську... яка для них найтяща.... А їхній “Принс” всміхаючись до них говорив ласкаво: “Україна це не легка справа. Здобути Українську Державу, то ще не значить її ЗБУДУВАТИ. Нам не лиш націоналізм потрібний, але перш за все конструктивне державництво, щоб не загубити того, що націоналізм здобуде. Тільки тоді коли в нас ті дві течії здорові — Націоналізм і Державництво — дисциплиновано поведуть працю під одною кермою, тільки тоді можна буде більш надійно дивитися в наше завтра.... Ви молоді маєте порив і розмах, але молодим треба ще й досвіду Батьків — отої сили консервативної і тільки тоді, коли ми получимо ті дві сили разом — Батьківський досвід з розмагом синів молодих, тільки тоді може повстати Україна.... Але мало того, щоб нами кермувало саме одушевлення. Мало навіть того, щоб бути національно свідомим, НАМ ЩЕ ТРЕБА БРАТИСЯ ЗА ОРГАНІЗАЦІЮ І УМІТИ ПІДПОРЯДКУВАТИСЯ ІєРАРХІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ. НАМ ТРЕБА УМІТИ БУТИ ЧЛЕНАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ І НЕСТИ ВИТРЕВАЛО ЖЕРТВИ ДЛЯ ІДЕЇ ДЕР-

ЖАВНОЇ УКРАЇНИ. ПОДІЇ ІДУТЬ В СВІТІ СКОРО. МОЖЕ ПРИЙТИ НОВА СВІТОВА ЗАВІРЮХА, НАМ ТРЕБА БУТИ ГО ТОВИМИ СКРІЗЬ, ТОМУ КЛИЧУ ВАС МОЛОДИХ УКРАЇНЦІВ І УКРАЇНОК, ЩО ТАК БЛИЗЬКІ МОМУ СЕРЦЮ: ОРГАНІЗУЙТЕСЬ У СОЮЗІ ГЕТЬМАНЦІВ ДЕРЖАВНИКІВ, ДО ПРАЦІ НА СЛАВУ УКРАЇНИ!”

СИН ГЕТЬМАНА захопив молодь цілковито. Йому співають і викликають Слава — здається що на руках обнеситимуть по салі. А дівчата вже атакують стіл за автографами. Ох ті автографи.... Годинами випишує їх Гетьманич Данило, а коли все скінчилося і по піснях Він виходив з салі до авта — молодь не пускала. На дворі всі як були в салі обступили авто і не дають шоферові рушити, бо: “ГІ ИЗ А ДЖОЛЛІ ГУД ФЕЛОВ” співають на вулиці усі — а сніжок замітає платками. Син Гетьмана отворив віконце авта і ще раз кланяється. “Везіть нас усіх на Україну, Ваша Світлість, ми хочемо іти з Вами” — і знов: “Гі из а Джоллі Гуд Фелов”.... Авто рушило до готелю. А за автом? Поверх 3 сотні дітей, що на очі не бачили Рідної України — раді що бачили її Гетьманича Данила. Несуть про него легенду....

В АГРОНОМІЧНІЙ ШКОЛІ Четвер дня 2. XII. 1937

Гетьманський Син звиджував сьогодні Монреаль. Треба було подивитися на це місто, бо завтра рано виїздить з него. Гетьманці асистували йому в авті і поясняли визначніші інституції. Пан Гетьманич був теж над криптою Преп. Брата Андрея ь Ораторії св. Йосифа.

Їх Світлість запрошений дати відчит в агрономічній колегії р Сейнт Мартін 35 миль від Монреалю. Год. 8 вечер. Їдуть автом в товаристві А. Гардінера, Гол. Обозного і п. В. Босого. В Колегії витають Їх Світлість визначні професори і духовні, французи. В салі для гостей подано лікер. Опісля панове зарядці презентують Їх Світлості по одному майже ціле населення того маленького місточка. Попри Пана Гетьманича проходять різні пані і панове і кланяються. Великим колом всі займають місця вздовж великої салі. Син Гетьмана говорить з ректором Колегії. Тепер просять Достойного Гостя до великої Авлі де має бути лекція.

В Авлі понад сотня студентів, в лавках витають оплесками прибувших гостей. Син Гетьмана на почесному місці. Ректор

витає з поза катедри Їх Світлість і запрошує до слова. Син Гетьмана займає його місце і говорить до 200 сот душ про Україну по французьки. Пояснює нашу расу, наші початки, наше географічне положення, нашу вдачу (українці це нація селян і воєнків) наші багатства, князів і орду, Козацьку добу і війни, Руїну і російську експанзію, Відродження і революцію, Державу в 1917—1921, Становище і ролю Гетьмана Павла — Його Батька, про Німців і Петлюру, врешті про большевизм і Християнський світ. “Україна в цім поході на переді і без неї — ніхто большевизму не зліквідує”.

Лекція тревала 40 хвиль. Зацікавлення величезне. В великій салі можна було чути шелест мухи. Студенти до смерти не забудуть про Україну і її Престолонаслідника Данила. Ректор дякує і овація замикає офіц. часть. Тепер Син Гетьмана вписується з Своїми адютантами до Книги Гостей Колегії і остається на вечері професури в Колегії. Год. Одинайця та вечер. Син Гетьмана пращається з Колегією і відїжджає назад автом до Монтреалу. По дорозі вступає оглянути індіанську оселю коло Сейнт Мартін — також заходить до типової французької фермерської хати Адолфа Плоріє, щоб бачити типовість обстановки і дсму французького в Квебеку. Близько півночі Пан Гетьманич був уже в Своїм готелі в Монтреалі. Завтра рано год. 8 Син Гетьмана відїжджає з Монтреалу....

В І Д І З Д

На “Бонавенчюр” стації старшини СГД, і пару десятків укр. молоді. Молодь шукає свого Гетьманича. Зимно мороз і сніг і ще рано. Хто їй сказав, що Він відїжджає тепер і з тої стації?

“О,о,о, Пан Гетьманич, — О БОЖЕ ВЖЕ ВІДІЗДЖАЄ”.... А Він енергійно іде з одним Своїм адютантом — перевісивши льорнетку через плечі. Іде прямо до Свого вагону і пізнає людей і кланяється, але не задержується, бо ось ось поїзд відїжджає. Сівши в вагоні звернув лице до вікна і дивиться на п'ялattformу до своїх людей — “гарні Ваші люде” — завважує Гетьманич — “і дуже щирі — прошу ще раз кланятись всім від мене” — просить свого прибічника з Монтреалу і подає йому самому руку. — “Все було якнайкраще — я дуже задоволений, дякую і до побачення” — і поїзд рушає з Гетьманським Сином до Оттави, до Генерал Губернатора Канади, Їх Ексцеленції Лорда Твідсмюра.... рушає поїзд під подув українських хустинок “ЩАСЛИВОЇ ДОРОГИ І ЩАСЛИВОГО ПОВОРОТУ, “БОН ВОЯЖ Е БОН РЕТУР”.

СИН ГЕТЬМАНА ВІДІХАВ З МОНТРЕАЛУ.

СЛОВА ГЕТЬМАНСЬКОГО СИНА В МОНТРЕАЛІ

Їх Світлість Вельможний Пан Гетьманич Данило Скоропадський промовляв у Монтреалі в такому порядку:

В суботу дня 27.ХІ. в Своїм готелі о год. 3-ій по полудні до зібраних репортерів. Це інтерв'ю поміщене в пресі; деякі думки того інтерв'ю подані й тутже.

В суботу дня 27.ХІ. о год. 8-ій вечером на приватному прийнятті в хаті п. В. Босого В. П. Гетьманич промовляв по англійськи, по французьки й по українськи. По англійськи і по французьки про загальне положення Українців під цю пору — з коротким переглядом нашої історії, а по українськи коротенько до дітей п. Босого.

В неділю дня 28.ХІ. о год. 8-ій вечером на Концерті в салі при Ібервил, Син Гетьмана промовляв довше до всіх зібраних Українців по українськи. В тій промові Їх Світлість начеркнув організаційне життя і політичне положення українських сил в цілм світі і пояснював, що належало б робити, щоб бути приготованими до грядучих подій на наших Землях в Європі.

В понеділок дня 29. ХІ. о год. 8-ій вечером в тій же самій салі на бенкеті старших Громадян (окрім коротких слів по французьки і по англійськи) Син Гетьмана промовляв довше по українськи пояснюючи головню роботу організованих Гетьманців для визволення України.

У вівторок дня 30.ХІ. о год. 8-ій вечером в Університетськім Клубі промовляв Їх Світлість по англійськи і по французьки про небезпеку большевизму поза Советами і натякав присутним про потребу студіювання Української Проблеми.

В середу дня 1.ХІІ. вечером в салі при Ібервил промовляв Син Гетьмана до зібраної української молоді по англійськи, по французьки і по українськи. Провідна думка: завдання української молоді у відношенні до наших державних стремлінь.

В четвер дня 2.ХІІ. о год. 9-ій вечером в агрономічній школі в Сайнт Мартин, лекція по французьки до зібраних присутних гостей і студентів "Про Україну і її державні стремління під цю пору".

ОСЬ ЩО ГОВОРИВ СИН ГЕТЬМАНА В МОНТРЕАЛІ:

(РЕЗЮМЕ)

Ціль Подорожі в Америку

Я приїхав тут з волі мого Батька — приймаючи запрошення ВП. Пана Головного Обозного. Наша організація тут за морем — Союз Гетьманців Державників — зросла вже настільки, що

моя поїздка до Вас тут за Океан стала можливістю і фактом. Тому розуміється я приїхав в першу чергу до наших Гетьманців. Але окрім цього мене, як молодого інжиніра, цікавить широко поставлена техніка Америки і індустрія цього континенту і я бажав їй теж блище приглянутися. Розуміється, що при цій нагоді я бажав блище приглянутися роботі наших організацій — особливо С. Г. Д. і авіаційним можливостям, які та організація з таким успіхом вже розпочала. Врешті я приїхав до всіх Українців без різниці на які партії і релігії Вони тут діляться, бо ж всіх нас еднає спільне походження, кров і горяче бажання вільної Державної України, якій ми всі по мірі наших скромних сил і служимо...

В ЧІМ НЕ ПОМИЛИЛИСЯ БОЛЬШЕВИКИ

Нью Йорські большевицькі "Щоденні Вісти", як і цього можна було сподіватися — не задоволені моїм приїздом до Вас — виписують з того приводу багато неправди, як це і лицює комуністам. Але в однім числі — пишучи про мене — вони таки написали дещо правди. А написали вони, що Син Гетьмана не приїхав до Америки на те тільки, щоб студіювати тутешню індустрію, а приїхав робити анти-комуністичну роботу... Можу тут отверто заявити, що тим разом вони написали дещо правди. Бо окрім всіх вже попередно висказаних причин — я приїхав тут також на те, щоб поробити потрібні нашій патріотичній визвольній роботі звязки між своїми, як і чужими і по мірі моїх сил виступити і тут проти того найтяжчого ворога нашої поневоленої України....

ПРИВІТ ВАМ

Привожу Вам всім привіт щирий. Від мого Батька і тих всіх патріотів Гетьманців в Європі, що вже від кільканайцять літ співпрацюють з нашим Осередком і так, як Ви тут, жертвують для Ідеї нашої і літа і працю свою. Від них всіх Вам щирий привіт, бо ми Гетьманці глибоко цінимо довголітню жертвенну працю наших патріотів тут за Океаном і національно-освідомлюючу роботу всіх Українців в Америці і Канаді.

ПОМАГАЮ МОМУ БАТЬКОВІ

5 літ тому покликав мене мій Батько до праці в нашому Центрі. Від того часу помагаю мому Батькові в Його відповідальній праці. Тому можу сказати, що за весь той час я мав нагоду блище приглянутися роботі яка ведеться моїм Батьком і Його найближчими співробітниками і можу вже про неї дещо сказати.

ПРИЧИНИ НАШОЇ ТРАГЕДІЇ

Я був свідком нашої Державности у 1918 році. Бачив як тоді мій Батько творив Українську Державу і бачив, які були його труднощі тоді. Врешті Українці самі ту Державу завалили, а заваливши не зуміли вже іншої Української Держави поставити. Тепер можна вже говорити про причини. Ми в 1918 році не мали ані одної групи людей міцно сповної одною ідеєю, пляном і методом роботи, щоб до трагедії не допустити. Одиниці були, але лише одиниці. Таку групу мали лише одні большевики московські і вони перехитрили Українців, які шли тоді на їх поведях. Обдурила Москва Україну. Нашою відповіддю на це мусить бути: НЕ ПОВТОРИТИ ПОМИЛОК З МИНУЛОГО І БУТИ ПРИГОТОВАНИМИ НА ЗАВТРА.

ПОЛЯКИ І МИ УКРАЇНЦІ

Поляки, як нам відомо, також втратили свою державність, але вони підготовлялися до того, що мають сьогодні, поверх сто літ. Зривалися й падали — фізично, але не духом. Мали групу людей, що за наших вже часів виробила плян і метод для широкої національної роботи і цей плян послідовно й енергійно переводила в життя.

І ми мусимо готовитись, до виборення світлого майбутнього, у всіх ділянках нашого національного життя, стараючися координувати ті здорові наші сили, що ми їх вже сьогодні маємо. Мусимо також стремити до вироблення ясного й широкого пляну всенациональної роботи і енергійно й послідовно проводити його в життя. Мусимо всюди шукати акції.

З НАШОГО МИНУЛОГО

Історія України ще й досі жде свого історика-державника, який освітлив би її в правдивому і належному наставленні. Але вже й з тої, що ми знаємо, можна сміло зробити заключення, що ми по утраті нашої повної Державности Гняжих часів викристалізували в довгих змаганнях національних другу нашу національну форму державну за часів Гетьманщини. Знаємо в чім була сила Богдана і де шукати упадку його Наступників. Нарід Український і наша історія поклали на Наш Рід знова відновлені обовязки і відвічальности і хоч як трудне лежить завдання перед Нами — мій Батько радо несе той тягар і міцно вірить в побіду України... Можу щиро сказати, що як мого Батька так і мене власне вабить трудність БУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ і ми цій будові з цілою Родиною віддані.

А ВСЕ Ж ТАКИ МОЖЛИВО

Збудувати Українську Державу, це як я згадав, дуже а дуже тяжка річ. А все ж таки річ можлива. Бо національна стихія наша не цофається, не притихає, а йде вперед і з кожним кроком міцніше себе виявляє. Безперечно і національне усвідомлення і бажання власної держави серед широких мас українських стають щораз то ясніші. А з тим всім дається за-примічувати серед українських провідників і зворот до традиції і до наших національно-державних ідеалів. Наростають нові патріотичні сили у нас і тут і там в Європі. І процес наростання тих конструктивних патріотичних сил іде інтензивно вперед. Я відчуваю, що загальна переоцінка наших дотеперішніх політичних шляхів серед української інтелігенції все більше вказує на правильний шлях патріотизму й традиції. Скрізь замітні стремління до консолідації і координації всіх конструктивних і патріотичних сил українських. Маю особисто много знайомих між молодими націоналістами й універсіями й багато з них щиро поважаю. Вірю, що в потрібний мент всі чесні патріоти українські знайдуть спільну мову з собою і обєднані для Великого Діла Одним Державним Проводом і Ідеєю створять міцні фаланги борців готових віддати все для України!

РОЗКЛАД БОЛЬШЕВИЗМУ

Розклад большевизму на наших Землях — навіть при всій цензурі большевицькій — такий замітний, що й про це нема потреби говорити. Сьгодні Москва не вірить вже буквально ані одному українському комуністові і на тім тлі можна пояснити собі фізичне їх винищування правлячою московською партією. Це недовіря творить прогалину між українськими і московськими комуністами, а з цієї прогалини приходять розчарування ошуканих і використаних Українців для великоімперіальних інтересів червоної Москви. Все це створює знову пригожі умови для нашої акції Визволення України. Я особисто вірю, що з таких розчарованих комуністів пізніше можуть бути дуже добрі члени патріотичних організацій.

ПАРТІЇ НЕ ЗБУДУЮТЬ УКРАЇНИ

Коли глянемо без упередження, що сталося в Італії, Німеччині, Туреччині, Австрії і до чого змагають інші державні нації в Європі, то побачимо, що отрую і сіти большевицького Комітерну можна усунути тільки обєднаними силами всіх патріотів, цілої нації... А що ж доперва говорити про нас Українців,

які ще не мають власної держави? Нам в стократ треба бути більш об'єднаними, щоб з отой отрути і сітей озброєних — Україну вирвати живою. Для того вже всім нам стає ясним, що роздіблені на партії ми України ані не визволимо, ані не збудуємо... Не збудуємо ми України ані самими Гетьманцями, але напевно її не збудують і інші групи без нас Гетьманців... Україву визволять і збудують об'єднані патріоти українські, Гетьманці, Націоналісти і інші, коли зуміють підпорядкувати справи малі й дрібні **ОДНІЙ СПРАВІ ВЕЛИКІЙ І НАЙВАЖЛИВІШІЙ — ДЕРЖАВІ**. А це станеться тоді, коли ті патріоти зуміють стати на становищі пошани Авторитетів Світських і Духовних і коли програми і акцію своїх груп, чи партій зуміють підчинити Державній Ідеї України і її Одному Проводові.

ГРЯДУТЬ ВАЖНІ ПОДІЇ

У світі на наших очах ідуть скорим темпом важні події. Може прийти нова світова, або лиш європейська завірюха... З нею в цілій ширині вирине і справа України. Проблема України вже сьогодні на денному порядку. Близький той час, коли кожний Українець матиме нагоду причинитися до будови своєї Української Держави... Україну треба не лише збудувати але закріпити внутрішньо і зовнішньо.

Перед обличчям цих грядучих подій мусимо сьогодні вдумчиво й реально застановитись над питанням: якими шляхами йдемо? Чи нашою внутрішньою боротьбою будемо знова спричинюватись до нашого внутрішнього ослаблення, чи навпаки напружимо всі наші духові й фізичні сили для того, щоб об'єднати все здорове українство й створити єдину справжню силу здібну вивести нарід наш на державний шлях?

Гетьманці такої консолідації шукають, для неї свідомо, послідовно й вперто працюють, організуються, плекаючи дух дисципліни, бо тільки в об'єднанні всіх здорових національних сил добачують запоруку української перемоги.

НАШ РЕАЛІЗМ

Ми Гетьманці власне такі реалісти в акції, яку одушевляє наша Ідея. Ми не романтики, щоб дивитися на Україну як на гарну вимріяну козацьку казку, а не як на Державу, яку треба здобути, зорганізувати внутрішньо і закріпити на зовні; в якій має бути своя власна Влада і Адміністрація.

Потенціальні, здорові сили в українстві — величезні. Але треба спричинитись до їх зорганізованого виявлення; треба зобов'язати тому, щоб вони себе самовинищували. Тому опираю-

чися на традиційнім хотінні своєї власної вільної держави, Гетьманці Державники стремлять до поширення серед українського загалу духа єдності, спайки й координації всіх національних сил ув одному напрямку. Бо в організації тих сил — наша перемога!

СПРАВИ РЕЛІГІЙНІ

Я хоч з роду Православний, тішуся, що мене витає тут більша часть Галичан Греко-католиків, бо як і мій Батько так і я дуже шануємо Греко-католицьку Церкву і Її патріотичне Духовенство. При тій нагоді бажаю ще раз пригадати, що не можемо ми бездержавний нарід мислити про нашу національну перемогу, коли ціла визвольна робота наша не буде побудована на міцних моральних, етичних тобто релігійних підвалинах, особливо перед обличчям такої розкладової сили як большевизм. ТАКУ ОСНОВУ МОЖЕ ДАТИ, БО ВЖЕ ДАЄ ВІД 2.000 ЛІТ ТІЛЬКИ ХРИСТІАНСЬКИЙ СВИТОГЛЯД. Тільки він може бути вихідною точкою для кожного нашого суспільно-політичного чину. Бо без цієї бази ми швидко розгубимо і ті наші національні скарби, що з такими великими труднощами доводиться їх збирати.

Релігійне питання на Українських Землях є дуже складне, бо обидві вітки Українського народу (Західна і Східна) мають відмінні християнські віроісповідання, але я вірю, що при добрій волі у відродженій Українській Державі це питання удасться полагодити без більших труднощів. Нашою засадою державницькою є пошанування кожної релігії і не втручання світської Влади в справи релігійні. Хай же тими справами займаються ті, що до цього покликані, отже самі Духовні, а ми світські Українці, православні і католики сходимся і єднаймося разом у спільній роботі для добра Одної нашої Батьківщини УКРАЇНИ...

МОЛОДЬ УКРАЇНИ

Я сам молодий Українець і для того молодь України мені найблища. Для того хотів би я тут так само, як робив по інших містах, де мене молодь наша витала, сказати сій молоді, що думаю в цій справі: Передовсім я є переконаний в тому, що справу України буде вирішувати елемент молодий. Приблизний вік того елемента сьогодні між 20 а 35 л.т. Для того велику маємо всі відповідальність за молоду нашу генерацію. Бо від молоді нашої залежатиме будучність наша державна. Тому будьмо обережні і ошадні у витрачуванні наших молодих сил

національних! Не штовхаймо нашу молодь на необачні кроки не виправдані ні внутрішніми ні зовнішніми обставинами. Натомість треба працювати, щоб скріпити сили нашого молодого покоління, піднести його ідейно, морально, фізично і культурно на найбільшу височінь. Треба насамперед допомогти нашій молоді здобути найбільше знання потрібне для будови держави. Треба, щоб наша молодь здобувала фахову освіту і впиалась де лиш можна на найвідповідальніші пости, щоб там добувала потрібну для України практику. Треба, щоб молодь наша училась чужих мов і ознайомлювала молодь інших народів про наші Державні Змагання. Тому не вимагаймо передчасно найбільшої жертви від молоді нашої! Бо я вірю, що цю жертву принесе кожний наш патріот тоді і там коли цього дійсно вимагатимуть обставини... Наша молодь шукає те ж нових точок та основ для своєї праці і для обеднання своєї національної роботи. Процес цей природний і здоровий і нашим завданням є його всіма силами підтримати.

РОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ

Сьогодні ми стоїмо скрізь перед фактом зросту значіння робітництва. Зорганізоване робітництво так само як і сильний хліборобський клас для будучого відродження Української Держави є необхідне. Я глибоко вірю, що національно-думаюче робітництво наше яке вже й сьогодні несе великий тягар у нашій визвольній боротьбі займе також і в нашій будучій Державі Українській почесне місце на яке воно заслугує.

РОБОТА ГЕТЬМАНЦІВ

Тому українські патріоти-державники сьогодні горячково працюють. Плетуть сітку звязків серед цілого здорового українства, коли необхідно, то через голови існуючих політичних організацій. Бо можливо, що часу вже залишилося небагато. Гетьманці визнають гієраргію організаційну, де нема виборів, а де єсть добір. Головну відповідальність несе провідник місцевої організації. Він слухає розпорядків старшого, але йому дана нагода виявити якнайбільшу особисту ініціативу. Ту останню обмежують дисципліна організаційного статута, Провід і Ідея по якій ініціатива виказується. Гетьманці свідомі своїх завдань. Вони знають, що несуть на своїх плечах українську державну традицію, яка накладає на них великі обовязки супроти цілого українського суспільства. Обовязків вони цих не бояться, бо вірять у правильність шляху по якому свіdomо йдуть, вірять у ласку Божу й у свої сили.

На завдання свої дивляться вони широко. Стараються українську справу охопити в усій її повноті як з внутрішнього політичного так і з зовнішнього політичного боку, щоб те, що придбається для України самими Українцями — було забезпечене і на зовні...

Гетьманці знають, що вони є тільки частиною цілого. Але свідомі своїй відповідальності вони хочуть бути частиною творчою і активною. Хочуть створити духові і організаційні рамки для цілого українського визвольного руху, бо знають, що без цього національна сила наша при новому зриві знова розпорошиться.

Але стоячи твердо на своїх засадах, гетьманці ніколи не відкидали й не відкидають співпраці з Українцями, що належать ще сьогодні до інших політичних угруповань, коли вони бачуть в цій співпраці користь для спільного визвольного діла.

ВІРЮ!

За майбутнє нашого народу я не боюся, бо ВІРЮ в його здорові й творчі сили. Вірю, що здорова національна стихія наша змете з народнього нашого тіла й заразу московського большевизму, а всі українські державники знайдуть шлях один до одного і обєднавшись під проводом Одної Керівної Ідеї в творчій пориві здобудуть і відбудують нашу Україну! УКРАЇНІ СЛАВА!"

(Тут у тій резюме вміщено майже всі думки Їх Світлості Вельможного Пана Гетьманича Данила Скоропадського, які Їх Світлість виголосили в Монреалі до Українців в часі свого побуту в тій Метрополії від 27.XI. до 3.XII. 1937.)

ЗАКІНЧЕННЯ (Цілого опису з Монреалу)

Для дсповнення цього звіту належало б згадати ще, що:

1.) Їх Світлість відвідали в Монреалі окрім згаданих в цій звіті інституцій і осіб ще й кілька англійських і французьких Достойників, які бажали мати Світлого Гостя приватно в себе в гостях. Також кожного дня в готелі, де замешкав Син Гетьмана складали йому візити визначні Представники цієї Метрополії.

2.) На руки п. В. Босого наспіло кільканадцять листів з привітаними для Гетьманича України, в яких такі особи як Дост. Прем'єр Квебеку Дюплессі, Ректор Університету о. Олівер Морро, стейтсмен п. Бурасса, суперинтендент освіти п. Деляж і інші вибачились, що в привітаних Гетьманського Сина не могли

в тім часі взяти особистої участі.

3.) Монреальська преса писала з нагоди побуту Їх Світлості обширно і прихильно в такому порядку: “Монреал Дейлі Стар” 27 і 29, XI., “Петіт Журналь” 28. XI., “Ля Патрі” 29. XI., “Ле Кенедз” 29. XI., “Ле Девуар” 30. XI., “Ля Прессе” 30. XI., “Ілюстраціон” 27, 29 XI. і 3. XII., “Монреал Бікон” 3. XII., і “Ля Женес Уврієр”, за грудень.

4.) Знімки поміщені в цій пресі: П. В. Босий витає при усталеній почетній гвардії Їх Світлості на Бонавенчюр стації — знімка в “Монреал Стар” 29. XI.; Їх Світлості висідаючи стрічають на платформі панів А. А. Гардінера, Округного Отамана і В. Босого. Цю знімку зняли апаратом Канад. Нац. Залізниці, а помістила її “Ілюстраціон” дня 29. XI.; Знімка в “Ля Патрі” з дня 30. XI. — Їх Світлості Вельможний Пан Гетьманич Данило на бенкеті Старших Громадян в Монреалі, і того ж самого дня тої самої газети знімка, як Пан Гетьманич перебирає хліб і сіль в салі на Ібервил в понеділок вечер дня 29. XI. 1937.; Знімка “Ля Прес” — сам Пан Гетьманич — дата 30. XI.; Не вдалася знімка і не появилася з бенкету Молоді, не появилася в пресі знімка Їх Світлості на прийняттю в Ратуші зо Старостою п. Реном, не появилася в пресі групова знімка Їх Світлості з паном А. А. Гардінером. Про інші знімки Їх Світлості Вельможного Пана Гетьманича в Монреалі досі не відомо.

5.) З приводу побуту Їх Світлості Пана Гетьманича України в Монреалі появилася друком: Великий афіш про Концерт 28. XI.; Запрошення С. Г. Д. на бенкет на день 29. XI.; брошурка в англійській мові “Да Говз оф Скоропадські”; і запрошення на приватне прийняття в дни 27. XI.

6.) Англійці титулували Їх Світлості скрізь: “Гіс Гайнес, Юр Гайнес”, Французи: “Вотр Альтес”, Українці: “Ваша Світлосте”. Вражіння загальне і неоспориме між чужими як і між своїми, що “МОНТРЕАЛ ГОСТИТЬ УКРАЇНСЬКОГО ПРЕТЕНДЕНТА ДО ТРОНУ”.

7.) Треба теж признати, що в Монреалі за весь той час — ані перед тим, ані по прийняттах не було ані сліду ніякої провокації з нічної сторони, а українські комуністи, які не брали в прийняттю участі, поводитися скрізь коректно, навіть в приватних розмовах. Це також треба піднести на адресу тутешніх “Націоналістів” “УНА” і автокефальної групи “СУС”. Українці в Монреалі тим разом були культурним народом і здали державницький іспит. Честь їм за це! Пошанують себе самі,

шануватимуть і їх чужі!

Е П І З О Д И

При нагоді того рода відвідин — як це можна і було сподіватися траплялися різні менші і більші епізоди. Смішні і поважні. Для закінчення цього спису автор його хоче навести лише два. Ось вони:

а) Адютантом Їх Світлості Вельможного Пана Гетьманича в Монреалі, як і скрізь по Канаді, був пан Михайло Гетьман. “Гетьман” таке його назвисько, як наприклад “Чорний”, “Білий” і т. п. Значить, єсть Гетьманич в Монреалі з адютантом Гетьманом. Ніхто не казав з “Паном Михайлом Гетьманом” і т. д. А в часі всіх виступів промовці все згадували Славного Пана Гетьмана — розуміється маючи на увазі Ясновельможного Гетьмана Павла. Це трохи баламутило наших давно відбитих від Рідного Краю “Канадіянів” і з того вийшла така смішна історія: Сдего течега, если народ тиснувся до дверей виходячи за Їх Світлістю Гетьманичем із салі — один із старих українських форманів (такий, що вже на пенсії, в віці понад 60 літ, ще й у добрім гуморі козарлюги), сильно преться, щоб блище пана Михайла Гетьмана. Обштовхує Прибічників і самого навіть Гетьманича. Один з прибічників питає: “Чого так натискаєте?” “Дозеольте мені, пане, поцілувати його руку” — відповідає старий. “Та чію?” питає далі прибічник. “А вже ж, що старого Пана Гетьмана, а не молодого Гетьманича”. А п. Михайло Гетьман вже шпакуватий... Бідаці все помішалося і певне думав, що в Монреалі Ясновельможний з власним Сином..

б) Сцена поважна в столиці Канади, Оттаві. В найкращім готелі на цілу Канаду “Шато Лоріє”. Тут Син Гетьмана займає кілька розкішних кімнат. День 25-го листопада 1937 р. вечер год. 8. Їх Світлість в своїм кабінеті. П. В. Босій з Монреалу який тут гостем поясює Впреп. о. редемптористі Шишковичу з Йорктону формальности зустрічі з Їх Світлістю. (О. Шишкович мав в тім часі якраз м.сію серед наших людей в Оттаві, був дуже в релігійнім настрої, поважний і старший і прийшов перший раз в житті познайомитися з Сином Гетьмана). Отець місіонар дещо нервовий, нетерпеливиться, бо ось-ось і увійде до салюну Їх Світлість Вельможний Пан Гетьманич Данило Скоропадський.. Значить, кажете не пристойний Юнак? Побачите. “Ось Їх Світлість” — представляє пан Босій Гетьман-

ського Сина, який готовий на бенкет, сміло і весело входить до салюну убраний в смокінґу. Пан Гетьманич ще не встиг простягнути руки до нового священика, як той патріот зворушений моментом до краю — забуває попередню лекцію, обнімає обома руками Гетьманського Сина зо словами, “ЩО ЗА РАДІСТЬ”, і в тім самім моменті роблячи хрестик власним пальцем на чолі Пана Гетьманича зо сльозами промовляє: “ХАЙ БОГ БЛАГОСЛОВИТЬ, КОБИ НА ЦІЙ ГОЛОВІ СПОЧИЛА НАМ ГЕТЬМАНСЬКА КОРОНА”...

Кінець.

ДРУКУЄТЬСЯ ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА

З поїздки В. П. Гетьманича по Канаді.

ЗАМОВЛЯЙТЕ ВЖЕ НАПЕРЕД!

Книга ця буде прикрашена великим числом ілюстрацій, описом принять у кожній місцевості й реєстром всіх статей з української й неукраїнської преси, що описувала ту поїздку.

Книга друкується в Едмонтоні під редакцією ВПП. І. Ісаїва.
Адреса: І. Ісаїв, 10012-109 стр., Едмонтон, Алта.

ТОГО Ж АВТОРА

В обороні суспільно-християнської і монархично-клясократичної ідеології вийшли друком такі праці:

I. РОЗВІДКИ

“Розвал Європи й Україна” — Монреаль, Квебек, 1933, стор. 182.

“The Collapse of Western Civilization and Christianity” — Montreal, Quebec, 1934, сторін 150, по англійськи. м'міографована.

“A CALL to Socially Minded Christian Canadians” — Montreal, Quebec, 1934, сторін 50, по англійськи

“Der Kampf zwischen Christlichem Denken (Ideologie) und materialistischem Socialismus” — Munster, Sask., 1934, по німецьки.

II. СПІЛЬНО З ЕДВАРДОМ ЛЯПЕРОМ:

“Ligue De La Classocratie du Canada” (Declaration-These-Status) — Montreal, Quebec, 1935, сторін 66, по французьки і окремо по англійськи.

III. БРОШУРИ:

“Жнива Великі Робітників мало” — Йорктон, Саск, 1926.

“Хроніка Колегії св. Йосифа”, — Йорктон, Саск. 1926 рік, стор. 30.

“Чи знайдеться у Вас Трох”, — Вінніпег, Ман., 1927 рік, стор. 16.

“Отвертий Лист до Редакції “Сурма”, — Шікаго, 1931, ст. 8.

IV. РЕДАГОВАНІ ЧАСОПИСИ:

Річник “Канадійського Українця” за 1927 рік.

Комплет “Канадійської Січі” за 1928-29 рр.

Деякі з тих праць можна замовляти в автора адресуючи листи так:

Mr W. J. BOSSY,
P.O. Box 154, Station “B”,
Montreal, Quebec, Canada.

